

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ЛЬВІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ АГРАРНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАВЧАЛЬНО-НАУКОВИЙ ІНСТИТУТ ЗАОЧНОЇ
ТА ПІСЛЯДИПЛОМНОЇ ОСВІТИ
КАФЕДРА ЕКОНОМІКИ

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

Освітній ступінь «Магістр»

на тему: **Ефективність підвищення рівня інноваційності**
сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських
підприємствах Львівської області

Виконала: студентка 2 курсу, групи ЕК-21

Спеціальності 051 «Економіка»
(шифр і назва)

Федунків Аліна Іванівна

Керівник: Зеліско Н.Б., к.е.н., доцент
(Прізвище та ініціали)

ДУБЛЯНИ 2021

АНОТАЦІЯ

Розглядаються науково-теоретичні, методологічні та прикладні аспекти підвищення ефективності інноваційної діяльності аграрних підприємств, дається загальна організаційно-економічна характеристика об'єкту дослідження, аналізується ефективність рівня інноваційності сільського господарства та обґрунтовуються заходи із підвищення її ефективності на перспективу. Проаналізовано перешкоди на шляху інноваційного розвитку аграрного сектору Львівської області. Зазначено пріоритетні напрями інноваційного розвитку агропромислових підприємств. Визначено необхідність розроблення інноваційної політики аграрних підприємств з ціллю підвищення ефективності їх функціонування. У результаті запровадження запропонованих заходів очікується в перспективі застосувати пріоритетні стратегічні напрями інноваційного економічного розвитку агропідприємств на основі підвищення ефективності їх діяльності, збільшити виробництво у підприємствах.

Ключові слова: ефективність, інноваційність, новації, сільськогосподарське виробництво, стратегія.

SUMMARY

The scientific and theoretical, methodological and applied aspects of increasing the efficiency of innovation activity of agrarian enterprises is considered, the general organizational and economic characteristics of the research object is given, the organization of the system of innovation of agriculture is analyzed and measures to increase its efficiency in the future. Obstacles to innovative development of the agrarian sector of Lviv region are analyzed. The priority directions of innovative development of agro-industrial enterprises are indicated. The necessity of developing an innovative policy of agrarian enterprises is determined for the purpose of increasing the efficiency of their functioning. As a result of the introduction of proposed measures, it is expected to apply priority strategic directions of innovative economic development of agribusinesses on the basis of increasing the efficiency of their activities, increase production in enterprises.

Key words: efficiency, innovation, innovations, agricultural production, strategy.

УДК: 631.164.23:330.341.1

Кваліфікаційна робота магістра: 95 с. текстової частини, 11 рисунків, 18 таблиця, 48 джерел, 6 додатків.

Ефективність підвищення рівня інноваційності сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських підприємствах Львівської області. Федунків А.І. Кваліфікаційна робота. Кафедра економіки. Дубляни, Львівський НАУ, 2021.

Розглядаються теоретичні засади, сучасний стан і напрями підвищення ефективності рівня інноваційності сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських підприємствах Львівської області. Визначено підходи до управління інноваційним розвитком агросфери, що можуть бути запроваджені в процесі формування відповідного теоретико-методологічного підґрунтя формування концептуального підходу до управління інноваційним процесом у сільському господарстві.

Проаналізовано перешкоди на шляху інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору Львівської області. Зазначено пріоритетні напрями інноваційного розвитку агропромислових підприємств. Визначено необхідність розроблення інноваційної політики аграрних підприємств з ціллю підвищення ефективності рівня інноваційності.

У результаті запровадження запропонованих заходів очікується в перспективі застосувати пріоритетні стратегічні напрями інноваційного економічного розвитку агропідприємств на основі підвищення ефективності їх діяльності, збільшити виробництво у підприємствах.

Ключові слова: ефективність, інноваційність, новації, сільськогосподарське виробництво, стратегія.

ЗМІСТ

	Ст.
ВСТУП	6
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА	8
1.1 Сутність та значення ефективності інноваційності виробництва	8
1.2 Нормативно-правове забезпечення у сфері інноваційної діяльності	21
1.3 Сучасні методичні підходи до оцінки економічної ефективності інноваційності сільськогосподарського виробництва	26
РОЗДІЛ 2. ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ	34
2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємств сільського господарства Львівської області	34
2.2 Оцінка формування і використання інноваційного потенціалу	42
2.3 Визначення ефективності рівня інноваційності сільськогосподарського виробництва	52
РОЗДІЛ 3. НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА УСІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ	62
3.1 Рекомендації щодо вибору стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств	62
3.2 Формування системи інноваційно-орієнтованого розвитку аграрних підприємств	72
РОЗДІЛ 4. ОХОРОНА ПРАЦІ ТА ЗАХИСТ НАСЕЛЕННЯ В НАДЗВИЧАЙНИХ СИТУАЦІЯХ	76
4.1. Аналіз організації охорони праці	76
4.2. Планування заходів з охорони праці в агропідприємстві	79
4.3. Ефективність охорони праці	80
4.4. Організація захисту населення в надзвичайних ситуаціях	83
ВИСНОВКИ	85
БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК	87
ДОДАТКИ	92

ВСТУП

Інноваційний економічний розвиток є необхідною складовою для сучасних умов інтеграції України у світове господарство. Стратегічний підхід до інноваційного розвитку аграрної економіки передбачає більш досконале відношення до інновацій та інноваційної інфраструктури. В частині забезпечення рівноважного економічного розвитку економіки країни особливого значення набуває дослідження теоретичних основ і розробка результативних практичних заходів стосовно реалізації та довершення сучасної моделі розвитку інноваційного сільськогосподарських підприємств в рамках наріжних інвестиційних, інституційних та структурних обмежень. Здобутки вітчизняних та зарубіжних вчених забезпечують теоретико-методичну базу дослідження інноваційного економічного розвитку та з'ясування сутності інновацій як стратегічного напрямку досягнення рівного партнерства у світовій економіці.

Основні положення інноваційної теорії обґрунтовані в розробках зарубіжних авторів, серед яких: Адам Сміт, Жан-Батіст Сей, Давид Рікардо, Карл Маркс, Кларк Дж., Солоу Р., Тард Г., Дейн Дж. ван, Менш Г., Шумпетер Й., Кляйкнехт А., Друкер П., Нельсон Р., Фостер Р., Хосперс Р., Уінтер С., Лараньї М., Фрідмен К., Янсен Ф. та інші. Методологічні засади інвестиційного забезпечення інноваційної активності досліджувались в працях вітчизняних вчених: Долішнього М., Александрової В., Бажала Ю., Амоші О., Васильєвої Т., Гальчинського А., Васюренка О., Гейця В., Доброва Г., Гриньова А., Корнеєва В., Єпіфанова А., Куриляка В., Крупки М., Мунтіяна В., Лапка О., Семіноженка В., Онишка С., Чумаченка М., Чухрая Н., Шевцової О., Соловйова В., Школьник І., Школи І., Яковлєва А. та ін.

До плеяди вчених, які зробили всій вклад до розвитку саме теорії інновацій, відносимо: Аньшина В., Яковець Ю., Базилевича В., Пономаренка В., Глазьєва С., Дагаєва А., Кондратьєва Н., Чижевського А., Вернадського В., Кушліна В., Осецького В., Фолом'єву О., Чухна А., та ін.

Вивченість недостатня проблеми, особлива вагомість її для науки вітчизняної і практики визначають потребу подальшого практичного та

теоретичного напрацювання, що й свідчить про актуальність проведеного дослідження.

Метою дослідження є розробка теоретичних положень і визначення науково-практичних рекомендацій щодо підвищення ефективності інноваційності сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських формуваннях Львівської області та з'ясування її стратегічного значення в умовах світової інтеграції.

Об'єктом дослідження обрано сільськогосподарські підприємства Львівської області, а також процес інноваційності сільськогосподарського виробництва. **Предметом дослідження** є особливості інноваційного розвитку економіки сільськогосподарських підприємств та напрями підвищення ефективності інноваційності сільськогосподарського виробництва.

Інформаційною базою дослідження обрано наукові публікації вітчизняних, а також зарубіжних вчених – монографії, публікації у академічних виданнях, статистичні, методичні та аналітичні матеріали, що стосуються визначення властивостей інноваційного економічного розвитку в відносинах ринку, результати власних наукових досліджень, ресурси середовища Інтернет.

Наукова новизна одержаних результатів визначається в обґрунтуванні теоретичного і методичного підходів до змісту системних інновацій у сільському господарстві та виявлення характеру їх впливу на динаміку показників сільськогосподарського виробництва, а також у розробці рекомендацій, спрямованих на формування інструментів регулювання аграрного сектора російської економіки, що забезпечують формування позитивних екстерналій інноваційної діяльності підприємств.

Практичне значення отриманих результатів. Методологічні і теоретичні підходи до здійснення оцінки економічної інноваційності сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських підприємствах, задіяні в ході дослідження, направлені на обґрунтування основних організаційних та економічних напрямів підвищення економічної ефективності уведення інновацій у сільськогосподарських підприємствах, реалізацію та розробку виразної та перспективної стратегії розвитку виробництва на засадах інноваційності.

РОЗДІЛ 1

ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕФЕКТИВНОСТІ ІННОВАЦІЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА

1.1 Сутність та значення рівня ефективності інноваційності сільськогосподарського виробництва

Визначення дослідження теоретичних основ економічного інноваційного розвитку вимагає проведення скрупульозного термінологічного дослідження. Поняття економічний інноваційний розвиток є широким надзвичайно, а його зміст має власні особливості в галузях практичної діяльності різних та розділах економічної науки. Тому, спершу ніж дати правильне визначення категорії економічного інноваційного розвитку, розмежувати необхідно та визначити співвідношення категорій «розвиток економічний», «ріст економічний» та «інноваційний розвиток економічний».

Існує декілька підходів у економічній зарубіжній літературі, щодо визначення терміна «економічного зростання». Зводять деякі з дослідників категорію «економічного зростання» до кількісного вираження випуску продукції. Для прикладу на думку Макконнела К. та Брю С. економічне зростання являє собою збільшення реального об'єму продукції, або реального випуску продукції на душу населення [13, с. 168]. Але в той же час автори вітчизняної літератури, виділяють власні підходи щодо основного визначення економічного зростання. Загалом, під економічним зростанням розуміють довготривку зміну реального об'єму національного виробництва, що у довгостроковому інтервалі пов'язані із розвитком продуктивних сил. [16, с. 67].

Важливим критерієм суспільного виробництва є поняття економічного зростання за будь-яких господарських систем. Економічне зростання як довгострокове збільшення визначають до виробничої здатності країни, засноване на технічному і технологічному прогресі. Своє уявлення знаходить економічне зростання у збільшенні реального і потенційного валового національного продукту, національного доходу, валового внутрішнього продукту [23, с. 55].

На противагу економічному зростанню, економічний розвиток представляє собою процес багатоплановий, який охоплює структурні зрушення в економіці, економічне зростання, вдосконалення якості життя і умов населення. Необхідно відмітити, що відсутнє в економічній літературі єдине визначення категорії «економічного розвитку». На основі джерел [7, 18, 23], автором згруповано підходи, щодо визначення поняття «економічного розвитку», які наведено в таблиці 1.1.

Таблиця 1.1. Підходи щодо визначення поняття «економічного розвитку» вченими

Вчені-науковці	Понятійне визначення
Габович Б., Кларке Г., Лук'яненко Д.	Розкривають через характеристику його загальних закономірностей «економічний розвиток»: зв'язок з прогресом та економічним зростанням, циклічний характер, еволюцією, експансією.
Мюрдаль Г., Бальцеревич Л., Томас Х.	Під «економічним розвитком» розуміють покращення якості життя, підвищення добробуту доходів на душу населення, підвищення ступеня задоволеності головних потреб усіх членів суспільства
Спенсер Г., Маркс К. та ін.	У своїх працях давали автори найбільш філософське загальне поняття економічного розвитку, яке пов'язували з змінами об'єктів якісними, появою нових суспільних форм – інновацій, а теж і з трансформацією зовнішніх та внутрішніх зв'язків цих об'єктів.
Шаванс Б., Назаретян А.	Розглядають «економічний розвиток» в історико - філософському аспекті і трактують його як багаторазове і закономірне повторення; тобто чергування порядку і хаосу в руслі соціальної синергетики чи як процес історичного розвитку на основі еволюційних або революційних змін.
Нуреев Р., Енке С. та ін.	Розглядають «економічний розвиток» як багатогранний процес, який включає в себе глибокі зміни в економічній, технологічній, політичній, соціальній, інституціональній сферах в частині технологій освіти, інфраструктури, а також з урахуванням аналізу основних чинників виробництва.

Аналіз підходів вчених, таким чином, щодо визначення поняття «економічного розвитку», приведених у таблиці 1.1, дозволяє прийти до дуже важливого підсумку: незважаючи на численні якісні й кількісні зміни, прагне знайти власну ідентичність будь-яка обмежена система і зберегти цілісність у процесі власного розвитку. Також беручи до уваги із урахуванням цього, усе різноманіття позицій теоретичних, обґрунтуємо особисте уточнене визначення, що відповідає цілям дослідження. «Економічний розвиток» – це поступовий рух економіки, який являє собою у певній послідовності чергування змін.

Обґрунтування та їх ролі інновацій в «економічному розвитку» знайшли своє відображення в роботах як зарубіжних, так і вітчизняних вчених зокрема, Ленуар М., Парето В., Туган-Барановський М., Шумпетер Й., Кондратьєв М., Менш Г.; та інші.

Отже, на основі вище запропонованого визначення загального економічного розвитку та інновації можна дати пояснення інноваційного економічного розвитку. «Інноваційний економічний розвиток» – це процес закономірного економічного інноваційного змінення, тобто переходу від старого інноваційного стану до нового, від простого до складного. Основне призначення економічного інноваційного розвитку, заключається в тому, щоб економічний розвиток покращити шляхом впровадження та розробки нових технологій, організаційних рішень, видів продукції. Одним із елементів є те, що він описується цілеспрямованим та безреривним процесом пошуку нового. Тобто, економічний інноваційний розвиток собою представляє розширення складової наукових методів і вираження в даній сфері в різноманітних напрямках практичного використання людської діяльності.

Як тільки стала Україна на шлях незалежної держави, основний вектор приділявся природним ресурсам країни. А про «інтелектуальний потенціал» значно менше йшлося. Але можливо на сьогоднішній день стверджувати, що шлях розвитку єдиний України – це інноваційний. Стає важливим перехід до інноваційного економічного розвитку в умовах сучасних ринкових відносин напрямком соціально-економічних перетворень. В Україні на сьогоднішній день під час розвитку суспільства інновації одним із головних чинників являються економічного зростання, прогресу та розвитку. В умовах до

інноваційного типу розвитку переходу економіки істотно зростає роль знань та інформації стає пріоритетною як найважливіший ресурс виробництва. «Інформація і знання, – описує Іноземцев В., – які розуміються не як субстанція, у виробничих процесах втілена або засобах виробництва, а як вже продуктивна сила безпосередня, стає чинником найважливішим сучасного господарства» [7, с. 28].

Для формування економічного розвитку інноваційного типу маємо врахувати особливості, які будуть обумовлені поєднанням факторів унікальним. Бо весь тільки їх комплекс забезпечить такого типу формування економічного розвитку, як інноваційний.

Кожна людина в світі обмежень проживає, формальних і неформальних, які незалежність його звужують переваги, можливість дають майже все автоматично зробити, за винятком вибор рішень і мислення. Якщо обмежень чимало дуже, дуже підтискається простір незалежності, зменшуються можливості для творчості. Незалежність творчості представляє собою, що може вибрати свій шлях розвитку кожна людина, і знявши, за якими можливо, обмеження, знаходяться кращі рішення. Цим безпосередньо зменшується простір нововведень і відкриттів. Що відноситься до свободи підприємства, то це один з елементів свободи творчості. Підприємство в собі зосереджує перш за все рутину пошуку неординарних нових рішень, котрі за своєю природою не на відкриття орієнтовані, а на суспільства вигоду. По-друге якщо свободи підприємству більше, то все це до кінцевого результату призведе та попиту на інноваційну продукцію, яка при їх створенні використовувалась. Конкуренція закономірно за своїми властивостями без підприємства не може існувати. Вона стимули створення інновацій повинна створювати, з метою оновлення на ринку продукції та збільшення продуктивності, зниженню затрат. А являється головним фундаментом інноваційного розвитку високий рівень освіти та наука. Наука добувати нові знання допомагає, а в свою чергу освіта показує в різних сферах систематично-логічну структуру освоєння цих знань,

Класифікація інновацій за сферою застосування і предметом у сільському господарстві представляємо на рисунку 1.1.

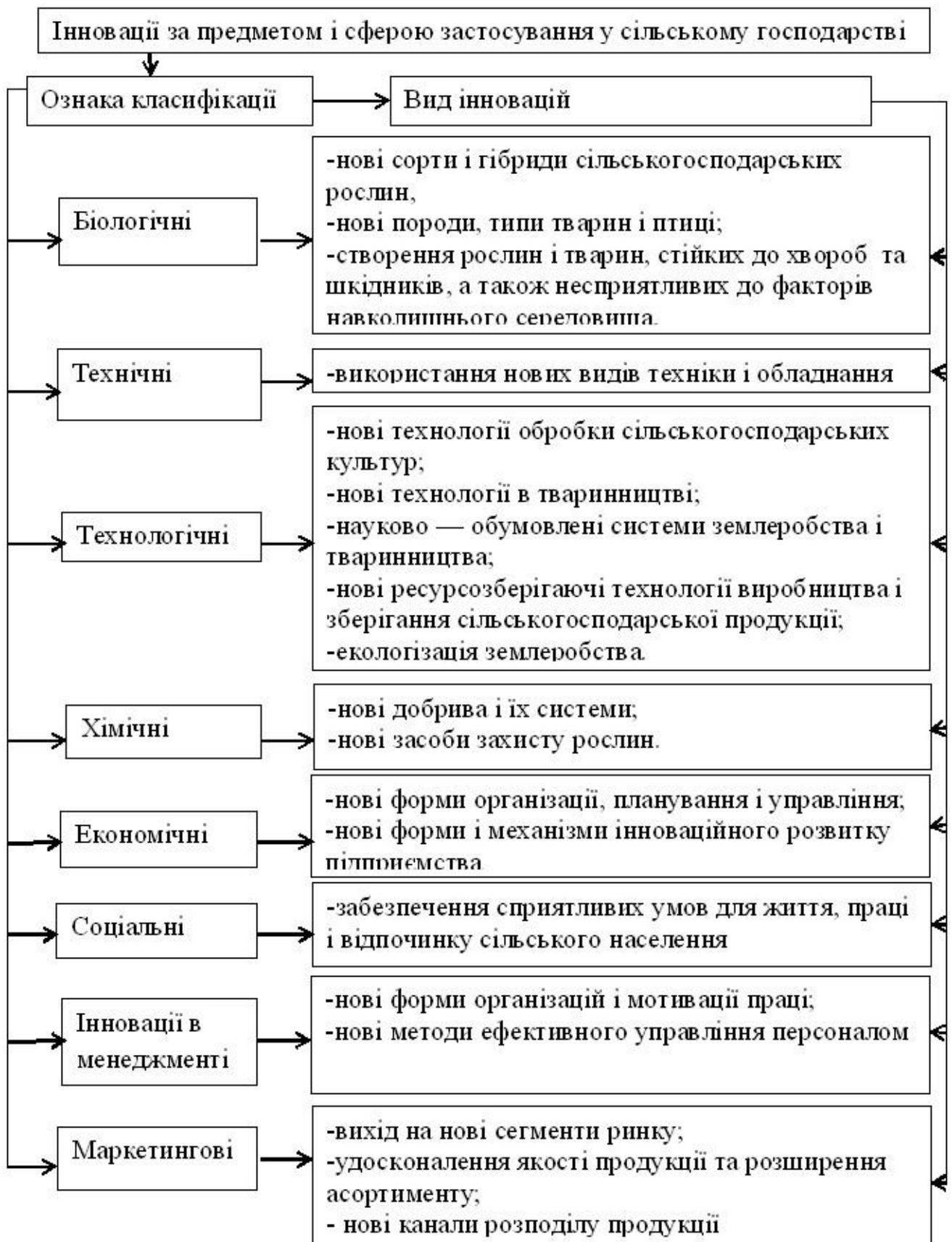

Рис.1.1 Класифікація інновацій за предметом і сферою застосування у сільському господарстві

Джерело: складено на основі [12,16]

Логічною послідовністю є виділення алгоритму економічного інноваційного розвитку, які представлено на рисунку 1.2.

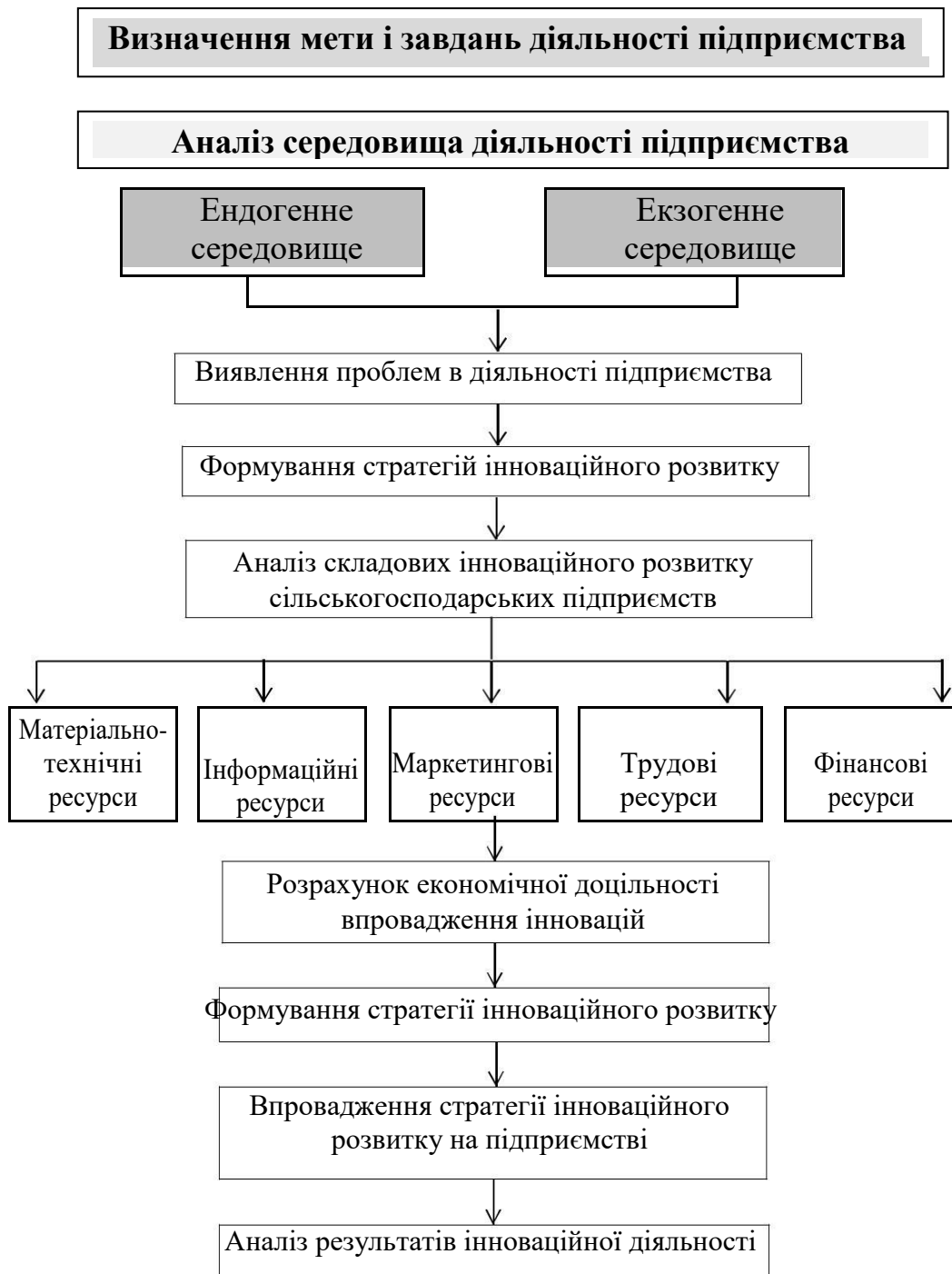

Рис. 1.2 Алгоритм інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств

Джерело: складено на основі [8]

Виходячи з розгляду аналізу особливостей інноваційного розвитку нам видно, що активна діяльність впровадження інновацій головною особливістю є, що в результаті кінцевому в загальному збільшує обсяг інноваційної продукції, підвищує як конкурентоспроможність підприємств так і взагалі країни. Інноваційна безперервність є другою особливістю. Це пояснюється в економічному розвитку тим, що нове швидко розповсюджується, і намагаються більшість повторити його навіть в іншій країні унікальність. А призводить все це до втрати конкурентної спроможності, яку знову потрібно досягати шляхом нових інновацій впровадження. Загалом, економічний інноваційний розвиток досягає в умовах ринкових відносин безперервності. Є цікаве висловлення А. Шугарта у зв'язку з цим, який сказав: «Іноді здається мені, що прийде день скоро, коли ми вранці будемо представляти новий виріб, а ввечері знімати його будемо з виробництва». Специфічною особливістю являється «інноваційна праця», має характер її специфічність, з одного боку, означає ця праця активне освоєння чогось нового, а в процесі цієї праці з іншого, потрібно робітнику набувати знань нових, потрібно ламати в результаті чого сформовані звички, навички, які буде за короткий проміжок часу не легко зробити. Оскільки не повинна бути праця стереотипною, вона включати в себе повинна перенавчання, процес підвищення кваліфікації, бо потреба в нових знаннях постійно виникає, а іноді в декількох галузях одразу. Зрештою, відзначити неможливо четверту особливість – «інноваційний ризик». Можлива ситуація для суб'єкта з несприятливими наслідками. Це відбуватись може в результаті впровадження нового чогось. Є можливість ризик знизити, але ретельної підготовки це вимагає, розрахункової роботи, організації при плануванні інновації.

Для того щоб розвиватися успішно, необхідно створювати продукцію, конкурентоспроможну на світових ринках. На базі факторів можна стверджувати, що характер економічного розвитку інноваційний економіки на день сьогоднішній є домінуючим. Інноваційну векторність економіки ретельно необхідно і прискіпливо створювати, тому потрібно врахувати ряд умов для її розвитку. Можемо виділити сутнісні критерії інноваційної діяльності:

- необхідність фінансування масштабного;
- високі ризики надзвичайно;
- наявність інфраструктури інституційної.

Сучасні інноваційні розробки значних фінансових вкладень вимагають. Інвестиції крім того в інновації, ризиками відрізняються, що перевищують значно середні – втратити ймовірність фінансові вкладення у випадку, якщо вони не в руслі тенденцій виявляться розвитку науково-технічного прогресу, тут дуже висока. Тому у всьому світі інноваційна діяльність характеризується певним супроводом інституційним. Перспективи розвитку інноваційного реалізуються за умови лише оволодіння високо-технологічними виробництвами та управління ними програмними методами. Необхідно зауважити, що організація сегменту ринку інноваційного неможлива без нормативно-правової бази існування, що необхідність удосконалення її підтверджує. Це застосування потребує державної підтримки з залученням активним приватного, в тому числі навіть інноваційних програм, іноземного капіталу цільових реалізація яких забезпечити дозволить не тільки зі складної економічної ситуації вихід, а й прорив на світові ринки забезпечити вітчизняної конкурентоспроможної продукції і технологій. Дозволить орієнтувати підприємства вирішення окремих завдань на економічне зростання типу інноваційного в умовах конкретних, що у вітчизняній економіці склалися, створювати для зростання передумови виробничої, інвестиційної та інноваційної активності, спеціальні заходи розробляти щодо стимулювання структурних прогресивних змін.

Отже, розвиток інноваційний економічної системи представити можна у вигляді руху від одного до іншого процесу. Розгляд без формування збалансованого розвитку інноваційної системи не можливий що відображає економічне зростання. Для інноваційного забезпечення збалансованого розвитку можливо виділити ряд категорій, які представлено задачами:

категорія соціально-економічна:

- розвиток фінансово-кредитної підтримки системи з реалізації конкурентоспроможних науково-технічних та інноваційних проектів і програм;
- забезпечення розвитку ефективної експертно-консалтингової та

інформаційно-аналітичної інфраструктури інноваційної діяльності; ефективного механізму упровадження державного та приватного партнерства, спрямованого на досягнення конкурентоспроможності високого рівня вітчизняної продукції на світовому ринку в окремих галузях наукоємного виробництва на основі переважно впровадження технологій вітчизняних;

- забезпечення системи освіти інноваційної спрямованості;
- розвиток у сфері інноваційної діяльності кадрового потенціалу;
- забезпечення підтримки та захисту національного виробника;

категорія техніко-технологічна:

- забезпечення розвитку інноваційних програм і проектів виробничо-технологічної спрямованості;
- створення умов для підвищення ефективності охорони прав інтелектуальної власності трансфера та технологій;
- упровадження відповідно до Європейського Союзу норм та ефективного механізму державної підтримки та стимулювання провадження інноваційної та науково-технічної діяльності господарюючими суб'єктами.

Взаємодія інститутів і інноваційного ресурсу у системі управління інноваційним розвитком (регіону, країни, підприємства) проявляється безпосередньо через організаційні інновації і як кінцевий результат процесу створення розглядається, застосування і розповсюдження нового знання з ведення бізнесу, а інститути – як форми і правила інноваційних взаємодій, на реалізацію інноваційних рішень спрямованих в соціально-економічній системі типу відповідного, відбувається в результаті чого на основі якісної зміни її функціонування інноваційний розвиток економічної системи на новий технологічний рівень в процесі переходу.

Узагальнюючи підґрунтя, таким чином, економічного інноваційного розвитку, до висновку приходимо, що шлях інноваційний розвитку розглядається на основі факторів п'яти, але важливий особливо фактор на етапі формування її ефективної інноваційної національної системи є підвищення конкурентоспроможності економіки. Реалізація конкурентних переваг України, необхідно враховувати, у світовому господарстві можлива за рахунок тільки впровадження системи розвитку науки пріоритетів,

технологій, інтелектуального і соціального захисту людини як знань носія та освіти. Визначення вирішення проблеми головного напрямку пошуку додаткових джерел для фінансування розвитку інноваційного пов'язане безпосередньо з розробкою механізмів державного регулювання сучасних інноваційної діяльності.

До особливостей інноваційного процесу в АПК можна віднести:

- різноманітність видів сільськогосподарської продукції та широкий асортимент продуктів її переробки, які визначають суттєві відмінності в технологіях їх обробітку, виробництва, зберігання та переробки;

- вплив природних та погодних умов на використовувані технології виробництва;

- розрив у періодах виробництва за видами сільськогосподарської продукції та продуктами її переробки;

- різний соціальний рівень працівників сільського господарства, що вимагає підготовки кадрів та підвищення їх кваліфікації, послідовної освіти;

- висока територіальна розосередженість виробництва, диференціація регіонів і навіть зон усередині регіонів за умовами виробництва [38].

Рівень інноваційності сільськогосподарського виробництва, на нашу думку – це рівень перетворення в інновацію наукового знання, який визначити як послідовність етапів можна, у ході яких розвивається інновація від ідеї до конкретного продукту, послуги чи технології й у практичному використанні поширюється. Даний рівень не уривається й після впровадження новації у виробництво, бо вона удосконалюється в міру поширення, ефективнішою робиться, раніш невідомих набуває властивостей споживчих [7]. Такий підхід розглядає інноваційний процес на рівні підприємства у цілому не урахуваючи його особливості у межах внутрішнього середовища.

Поряд з тим, вважаємо, що інноваційний процес це діяльність зі реалізації, створення й поширення в суспільне виробництво інновацій а саме: до впровадження готової створення розробки, що усі етапи пройшла перевірки на виробництві та у споживача [8].

Функціональним підсистемам відповідають аналогічні типи ефективності, що взаємопов'язані між собою і в сукупності забезпечують здійснення відтворювальних процесів у рослинництві: технологічна, соціальна, екологічна, економічна та організаційно-управлінська (таблиця 1.2).

Таблиця 1.2. Взаємозв'язок ефективності інноваційної діяльності і відтворювальних процесів у сільському господарстві

<i>Тип ефективності</i>	<i>Критерії ефективності</i>	<i>Оціночні показники</i>
<i>Технологічна</i>	Рівень освоєння систем землеробства; науково обґрунтований рівень реалізації інноваційних технологій на конкретній стадії виробничого процесу	Врожайність сільськогосподарських культур; вихід продукції на одиницю сировини; втрати під час транспортування; відходи при зберіганні сільськогосподарської продукції
<i>Соціальна</i>	Ступінь досягнення рівня життя сільського населення, відповідного міжнародним стандартам	Демографічні, економічні та соціальні показники рівня життя населення
<i>Екологічна</i>	Збереження та покращення екологічного стану навколишнього середовища, зниження природоємності та підвищення екологічності виробленої продукції	Показники якості продуктивних земель; площинна, лінійна та вітрова ерозія ґрунтів; агровиснаження ґрунтів, відсоток засолених та забруднених земель
<i>Економічна</i>	Підвищення рівня розширення відтворювального процесу на інноваційній основі	Собівартість; валова продукція у поточних цінах; валовий прибуток; прибуток; рентабельність; фінансова стійкість; платоспроможність

Організаційно-управлінська ефективність

Джерело: складено на основі [10; 17; 20]

Фундаментальною та різноплановою економічною категорією є ефективність, що володіє цілісністю, динамічністю та багатовимірністю. У широкому значенні ефективність означає здатність організації успішно функціонувати над ринком, мати конкурентні переваги. Економічна ефективність, охоплюючи всі процеси та етапи діяльності підприємства,

виступає базою формування його кількісних та якісних критеріїв та використовується для обґрунтування параметрів розширеного відтворення. Сільське господарство відрізняється різнорівневим характером управління та наявністю різноманітного поля суперечливих економічних функцій, інтересів та очікуваних результатів.

Отже, інноваційну діяльність можна розглядати на мікрорівні для окремо взятого суб'єкта господарювання, а також мезо- та макроекономічному рівнях управління залежно від джерел залучення інвестицій, розмірів та можливостей використання потенціалу інновацій.

Досліджуване поняття можна вивчити з різних позицій: виробничої, витратної, результативної, стратегічної, конкурентної. Цільове наповнення підвищення економічної ефективності діяльності підприємства, зрештою, полягає у забезпеченні зростання прибутку (доходів) на одиницю інвестицій у процесі їх експлуатації. Цього можна досягти на основі оптимального використання матеріально-технічної бази, прискорення оборотності оборотних засобів, підвищення продуктивності праці.

З поняттям «ефективність» тісно пов'язані його вихідні основні показники: ефект (результат), ресурси (витрати). У дужках представлені не синоніми, а однопорядкові поняття. Незважаючи на подібність, існують і різницю між парними категоріями «ефект – результат», «ресурси – витрати».

Категорії «результат» та «ефект» кількісно виражаються абсолютною величиною та відбивають підсумки розвитку системи. Відмінність ефекту як щодо самостійного поняття проявляється у тому, що він виступає у специфічній формі кінцевого результату та дозволяє дати загальну оцінку результату діяльності. Якщо ефект є різницею між вартісними оцінками результату та витрат, то ефективність є співвідношення результатів до витрат, що забезпечують їх отримання. Ресурси та витрати беруть участь у процесах виробництва та реалізації, протягом яких відбувається трансформація матеріально-речовинної частини (основні та оборотні кошти) в капітал під впливом людської праці (кадрові ресурси, трудові витрати).

У глобальному аспекті інноваційний розвиток сільськогосподарського виробництва, крім того, сприяє стирання існуючих протиріч між містом та селом, формує матеріальний фундамент для трансформації

сільськогосподарської праці на індустріальний. На цій основі поступово відбувається якісний перехід до нового професійно-технічного рівня кадрів масових професій, які володіють майстерністю ефективного використання сучасних сільськогосподарських машин та обладнання.

Ефективність інноваційної діяльності складається під впливом об'єктивних та суб'єктивних факторів, що є предметом особливої уваги з боку вчених-економістів. Так, у статті [36] автори виділяють зовнішні та внутрішні групи факторів.

Внутрішні фактори включають: досягнутий рівень техніко-технологічного розвитку підприємства; ступінь використання матеріально-технічних, трудових, фінансових, інвестиційних та інтелектуальних ресурсів.

До зовнішніх належать: нормативно-правове регулювання; забезпечення умов для ринкової конкуренції на внутрішньому та зовнішньому ринках; державна інвестиційна та інноваційна політика; ціноутворення; оподаткування; кредитування; інфляційні процеси; дотації та компенсації; створення додаткових умов ведення приватного бізнесу; інтеграція країни у світові господарські зв'язки; відповідність техніко-технологічних параметрів виробництва світовим стандартам

Наведена класифікація виділяє фактори глобального, національного та мікроекономічного рівнів, проте її значимість у контексті сьогодення дослідження зростає при обліку якісних особливостей сільського господарства та включенні до розрахунків ефективності спеціальних галузевих кількісних показників.

На нашу думку, ефективність інноваційності сільськогосподарського виробництва визначається комплексом загальних параметрів, які впливають результати її оцінки. Серед них зазначимо:

- тип інновацій, що освоюються (радикальні, ординарні, продуктові, технологічні та ін);
- мета, яка має бути досягнута при впровадженні нововведень (підвищення ефективності виробництва, управління, покращення умов праці, забезпечення конкурентоспроможності підприємства, галузі, комплексу);
- інноваційний потенціал сільськогосподарської організації;

- здатність організації до здійснення процесів нововведень;
- швидкість здійснення інноваційного процесу – інноваційний лаг, або часовий інтервал від виникнення інноваційної ідеї до повернення інвестицій;
- маркетингова стратегія організації, що дозволяє зменшити ризик відторгнення нововведення на ринку сільськогосподарської сировини та продовольства.

На ефективність інноваційності сільськогосподарського виробництва впливає комплекс факторів, що формують технологічну, соціальну, економічну, екологічну, інформаційну та інші складові ефективності виробництва сільськогосподарського, детально розглянуті на розробках вчених [31; 39; 41].

Дослідження показало, що економічно обґрунтувати доцільність впровадження у виробництво технологічних та інноваційних інновацій можна лише на основі застосування принципів системного підходу: ієрархічність, структурність, цілісність. Крім того, необхідно переконатися в узгодженості комплексу характеристик об'єктів, що експлуатуються, взятих за трирічний період їх випробування в інтенсивних умовах.

1.2 Нормативно-правове забезпечення у сфері інноваційної діяльності

Для будь-якої держави, яка є учасником ринкових відносин однією з найважливіших функцій стає функція створення нормативно-правової бази та умов для її функціонування. Суб'єкти господарської діяльності обов'язково мають додержуватись юридичних принципів функціонування економіки. Держава ж, у свою чергу, має підкріплювати вагомість цих юридичних принципів своїми діями, які спрямовують на розробку та приймання законів, постанов та наказів. Створення нормативної бази для ведення економічної діяльності за всіма основними напрямками є надзвичайно важливим, враховуючи динамічний розвиток світової економіки. Це стосується й ведення інноваційно-інвестиційної діяльності українськими підприємствами.

Акти нормативно-правові – це акти управління, що з правових норм складаються. Вони на тривалий період часу розраховані, багаторазове, при виникненні однотипних правовідносин застосування. Оскільки інвестиційно-інноваційна діяльність є об'єктом дослідження, законодавчі акти можна умовно поділити на дві великі групи: з питань інвестицій законодавство та з питань інновацій законодавство. Дані схожі між собою законодавчі акти, вони переплітаються та взаємодіють, але мають в кожній групі свої особливості, тому їх потрібно розглядати окремо [3, с.234].

Законодавство України базується у сфері інноваційної діяльності на Конституції України та законах «Про інноваційну діяльність», «Про наукову і науково-технічну діяльність», «Про наукову і науково-технічну експертизу», «Про інвестиційну діяльність», «Про пріоритетні напрями інноваційної діяльності в Україні», «Про спеціальний режим інвестиційної та інноваційної діяльності технологічних парків», та й інших актів законодавчих, що суспільні відносини в цій сфері регулюють. Щодо інноваційної діяльності загальні питання окреслені в Податковому Господарському та Цивільному та кодексах. Також ще є спеціальні закони, наприклад, а саме «Про спеціальну економічну зону «Яворів».

Також важливу роль відіграє «Стратегія на період до 2030 року розвитку сфери інноваційної діяльності», вона головні цілі містить, вказує пріоритетні принципи та напрямки державної політики науково-технічної, механізми прискореного інноваційного розвитку, структурного формування векторів науково-технологічного потенціалу та ресурсного його забезпечення.

Загалом, законодавчо-нормативна база, що створена для провадження, розвитку та регулювання інноваційної діяльності налічує близько 70-ти документів, але за якісним змістом законодавчих актів вона значною мірою поступається схожим системам країнах-сусідах Європейського Союзу. До складу нормативно-правової бази інноваційної діяльності в Україні, також входять низка указів Президента нашої країни, розпоряджень та постанов Кабінету Міністрів України [25, с.81].

«Створення інновації» – це досить довготривалий та ризикований процес, під час проведення якого передбачаються залучення та використання

значних матеріальних, людських, технічних та технологічних ресурсів в тому розмірі та в той момент часу, в якому це є необхідним для здійснення виробничого циклу. Науково-дослідні та дослідно-конструкторські роботи (НДДКР) є основою упродовж створення та імплантації майбутнього інноваційного продукту. Саме тому провідні напрямки НДДКР так потребують підтримки на рівні держави.

На жаль, нормативно-правова база інноваційної та наукової діяльності, яка утворена в нашій державі не завершена, в ній відсутній системний підхід. Це відбувається через відсутність послідовної та цілеспрямованої політики України у сфері інноваційного розвитку, що призводить до гальмування розвитку інноваційної інфраструктури.

Розглянемо нормативно-законодавчу базу у сфері регуляторної складової інвестиційної діяльності.

Процес створення нормативно-законодавчої бази, яка регулює інвестиційні процеси в державі почався з моменту проголошення незалежності України. Початковим етапом щодо врегулювання відносин у вищезгаданій галузі стало прийняття Законів України Верховною Радою України від 10 вересня 1991 року «Про захист іноземних інвестицій в Україні» № 1540а-ХІІ [29] та від 18 вересня 1991 року «Про інвестиційну діяльність» № 1560-ХІІ [30].

Основний напрям цього закону «Про інвестиційну діяльність» зводиться до того, аби забезпечити однаковий захист інтересів. прав і майна незалежно від форм власності суб'єктів інвестиційної діяльності, а також на інвестування ефективної економіки України, розвитку міжнародно-економічного інтеграції та співробітництва [25].

Важливим гарантом захисту інвестицій на території інших держав та надання їм справедливого статусу є нормативно-правові документи, які націлені на захист інвестицій, а саме міждержавні угоди.

Згідно з законами країни «Про інвестиційну діяльність» має наступну структуру державне регулювання інноваційної діяльності (рис. 1.3).

Рис. 1.3. Схема державного регулювання інноваційної діяльності

Джерело: складено на основі даних Закону України «Про інноваційну діяльність»[1]

Управління державними інвестиціями включає визначення умов планування і виконання по інвестуванню позабюджетних коштів і бюджетних конкретних дій. Здійснюється регулювання умов інвестиційної діяльності через:

- подання фінансової допомоги за виглядом субсидій, дотацій, бюджетних позик та субвенцій на розвиток окремих галузей, регіонів, виробництв;
- заходів щодо захисту та розвитку економічної конкуренції;
- політики ціноутворення;
- приватизації власності і роздержавлення;
- визначення умов користування водою, землею та іншими природними ресурсами;
- проведення державної експертизи інвестиційних проектів;
- інших заходів.

Важливим забезпеченням на території інших держав захисту інвестицій та надання справедливого статусу їм є документи нормативно-правові, які націлені на захист інвестицій, а саме міждержавні угоди.

В майбутньому, покращення інвестиційного клімату в Україні та формування фундаменту для зростання конкурентоспроможності української економіки має спиратися на вдосконалену та оновлену нормативно-правову та організаційну бази.

Вже сьогодні відбуваються якісні зрушення в цьому напрямі:

1. Верховна Рада України ратифікувала та підписала міжурядові угоди про взаємний захист та сприяння інвестиціям більше чим з сімдесяти країнами світу.

2. В Україні діє правове поле, що дозволяє провадити інвестиційну діяльність та розвивати державно-приватне партнерство. В законодавстві нашої країни закріплені економічні та організаційні гарантії для інвесторів, основи реалізації приватного та державного партнерства в Україні.

3. Законом України № 1547-III від 16.03.200 ратифіковано Вашингтонську конвенцію з 1965 року «Про порядок вирішення між державами та іноземними особами інвестиційних спорів» [32]. Це рішення прийнято аби підвищити рівень безпеки для іноземних інвестицій в Україні.

4. Іноземні інвестори мають однакові умови діяльності з нашими внутрішніми інвесторами, не підлягають націоналізації іноземні інвестиції.

5. Аби спростити порядок залучення іноземних інвестицій, зробити Україну більш привабливою для закордонних інвесторів, мінімізувати та знищити прояви ознак корупції під час державної реєстрації іноземних інвестицій було прийнято Закон України «Про внесення до деяких законодавчих актів України змін щодо обов'язковості скасування державної реєстрації іноземних інвестицій» від № 1390-VIII 31.05.2016 р. [28].

Беручи до уваги безперечно вагомі та важливі кроки України до покращення нормативно-правової та законодавчої бази в сфері регулювання інноваційної та інвестиційної діяльності вітчизняних підприємств та іноземних інвесторів, наше законодавство все ще потребує модернізації та підвищення рівня відповідності міжнародним стандартам та вимогам. Нормативна база в цій галузі є неузгодженою, суперечливою та має лише ознаки системності.

Аби наблизитися до вирішення цієї проблеми ми пропонуємо створити державний комітет, задля того, аби його члени виділили та подолали неузгодженість, вдосконалили та систематизували нормативно-правову базу у сфері регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності.

1.3 Сучасні методичні підходи до оцінки економічної ефективності інноваційності сільськогосподарського виробництва

Передбачає послідовність дослідження методика економічного аналізу певного виробничого процесу стосовно його особливостей та етапів і використання належних прийомів, для виявлення необхідних резервів та методів досягнення ефективності виробництва. З погляду галузі сільського господарства на особливості, закономірно, що є багато поглядів в економічній літературі з претексту оцінки ефективності виробництва та методики аналізу її показників й їх розрахунку.

Організація управління й виробництва у важливій мірі залежить від розуміння об'єктивного як досліджуваних явищ і процесів, так і можливостей потенціалу їх переведення з нинішнього стану в сучасний, якісно вищий, визначення їх розвитку неминучих тенденцій. Ефективна оцінка за правильного вживання різних методів та прийомів економічного аналізу припустима лише у тому разі: від простих (порівняння, обчислення середніх і відносних величин, побудова таблиць, графіків), до більш складних (індексний метод, емпіричні способи, прийоми групування, елімінації тощо).

Отримання правдивих висновків аналізу показників ефективності інноваційного розвитку також можливе за умови застосування економіко-математичних моделей, методів математичної статистики. Вони дають можливість для виробництва визначати оптимальні різновидності використання ресурсів, виявляти напрями підвищення його ефективності.

Для дослідження у сільськогосподарських підприємствах ефективності інноваційності розкриємо алгоритм проведення економічного аналізу (рис. 1.4).

Завданням нашого дослідження для економічного аналізу є підготовка аналітичної необхідної інформації для організаційного та економічного обґрунтування шляхів та втілення інструментів щодо підвищення ефективності рівня розвитку інноваційності сільськогосподарських підприємств області.

Рис.1.4. Етапи здійснення економічного аналізу ефективності інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств.*

* Розробка автора

Застосування наведених методології та методики дослідження в роботі дозволило провести належний комплексний аналіз теперішнього стану інноваційного функціонування сільськогосподарських підприємств, на засадах чого одержати можливість для обґрунтування рекомендацій і пропозицій щодо перспективних напрямів збільшення обсягів виробництва сільськогосподарської продукції на інноваційній базі з урахуванням економічних, організаційних, соціальних та екологічних чинників.

Для методичної оцінки інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах використовувались висвітлені в науковій літературі методичні підходи стосовно економічної оцінки

розвитку сільського господарства загалом.

Аналіз інноваційних процесів розраховують за змінами площ і даних про виробництво й урожайність сільськогосподарських культур та продуктивність тварин. Оцінку наукового запасу здійснюють за основними показниками, які є його складовими: матеріально-технічна бази, інформаційна й організаційна, кадри. Для оцінювання економічної ефективності інновацій варто використовувати такі показники, як собівартість одного центнеру, урожайність, ціна реалізації, виручка з одного гектару, рівень рентабельності, прибуток з одного гектару. За економічної оцінки інвестицій доцільно використовувати докладно розповсюджений в умовах ринку фінансовий аналіз альтернативних різновидностей за допомогою формалізованих методів співставлення витрат і результатів на засадах дисконтування, тобто приведення до нагоди оцінки чергових фінансових ресурсів підприємства.

Особливістю інноваційної діяльності в сільськогосподарських підприємствах, як і загалом в сільському господарстві, є те, що початкові стадії інноваційного процесу – дослідження та розробки – виконуються в спеціалізованих наукових закладах, а освоєння інновацій здійснюється безпосередньо у сільськогосподарських підприємствах. Щоб забезпечити ринкову орієнтацію інноваційних розробок, тобто відповідність їх вимогам ринку, необхідно:

- ✓ завершувати розробки підготовкою виконання технологічної документації;
- ✓ виконувати маркетингові дослідження, ефекти яких використовувати для розробки тематики наукової та дослідної роботи;
- ✓ концентрувати зусилля на пріоритетних напрямках досліджень чи окремих породах;
- ✓ виконувати інноваційні проекти нових технологій;
- ✓ виконувати комплексні розробки;
- ✓ давати економічну оцінку нових сортів і технологій для обґрунтування їх використання сільськогосподарськими підприємствами.

На основі маркетингових опрацювань наукова установа повинна розробляти прогноз розвитку сільськогосподарських підприємств на десять-

двадцять років. Прогноз розвитку і маркетингові дослідження потрібні для підвищення якості тематики планування наукових і дослідних робіт. Потрібно складати щорічно прогноз і на основі нього добавляти корективи до тематичних напрямів досліджень.

У ході дослідження використовувались діалектичні методи пізнання процесів та явищ, метод монографічний (аналіз здійснених нами досліджень щодо питання інновацій в сільському господарстві, визначення суттєвих факторів, що посилюють та стимулюють різноманітні інновації у сільському господарстві), порівнювання (зіставлення багатоманітних підходів до класифікації інновацій у агросекторі), аналізу (досліджень динаміки обсягу й питомої ваги капітальних інвестицій в сільське господарство, визначення динаміки руху і структури основних видів техніки у агроформуваннях Львівської області), абстрактно-логічний (теоретичні узагальнення й формулювання обґрунтованих висновків).

Механізм оцінки інноваційного розвитку й відтворюючих процесів у сільському господарстві сприяв би своєчасному вияві причин низької ефективності галузі й пошуку шляхів щодо їх подолання. Отже, необхідно починати методологічну оцінку із розрахунку наявних засобів, а саме, оцінити потенціал інноваційний. Адже обмежується саме інноваційний розвиток галузі інноваційними можливостями й стратегією розвитку, обраною підприємством, що залежить від ресурсних можливостей й матеріальних складових сільськогосподарських підприємств. Теж при модернізації постає потреба розрахунків, планування та оцінки інноваційних вимірів розвитку, що буде сприяти удосконаленню контролювання за поетапними процесами розвитку стратегічного аграрної галузі на інноваційній основі.

Із визначення рівня інноваційних можливостей (потенціалу), формуванням аналізу потенційних ресурсів, потреб та вибору перспективного розвитку агрогалузі, виділяється система планування й прогнозування інноваційного розвитку агросфери. Наслідок, формується мета стратегічного розвитку агроформувань, основними з яких вважаємо на інноваційній основі:

- ✓ розроблення більш ефективних, нових технологій виробництва продукції;
- ✓ виведення нових та удосконалення існуючих високопродуктивних генотипів сільськогосподарських тварин;
- ✓ створення нових порід вітчизняних тварин, які б докладно були конкурентоздатними за кордоном і регіонів України у агропромисловому виробництві використовувались;
- ✓ здобуття нових знань з основ підвищення продуктивності праці;
- ✓ запровадження з організації праці і виробництва прогресивних інноваційних форм.

Оцінювання інноваційних можливостей ведеться за схемою: “ресурси - функціональність - проектування” або може застосувати с/г підприємство наступну методологію:

- в цілому власна оцінка готовності окремої галузі або ж підприємства до реалізації нового одного проекту;

- відносно усіх або групи проектів інтегральна оцінка існуючого стану підприємства (галузі) котрі мають реалізуватися [12, с.84].

Є комплексною категорією «інноваційний потенціал», яка відображає результат потенціалу економічного підприємства, є показником ефективності з другого боку власне його роботи. Ось чому, потрібно розглядати інноваційний потенціал галузі як взаємопов’язану сукупність інноваційних потенційних ресурсів та реальних ресурсів, які можуть бути запроваджені підприємством за певний відрізок часу та готовність до ефективного застосування галузі з завданнями досягнення стратегічної цілі. Одні елементи є кількісними показниками інноваційного потенціалу, а інші – якісними, що унеможливорює групування та порівняння показників окремих підприємств до загального оптимального значення.

Можливі варіанти розв’язання у дослідженні інноваційного потенціалу ураховують ризики та проблеми, можливі наслідки втілення прийнятих рішень розглядають, а також оцінку ризику інтегральну, яка враховує кількісний аспекти та якісний. Основною методикою оцінки економічного ризику відносить Магомедова М.О.: статистичний, метод доцільності витрат, метод аналогів, метод експертних оцінок та аналітичний

метод. Дана методика робить чітко економічне обґрунтування та інноваційних проектів у доцільності реалізації [22, с.142].

В сільському господарстві важливим етапом є дослідження стану виробництва галузі оцінювання інноваційного розвитку та аналіз.

Остатнім етапом оцінювальної методики інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств є оцінка інноваційних можливостей галузі та інноваційного розвитку. Для оцінювання виділимо головні показники у галузі економічної ефективності інновацій:

1. Індекс рентабельності – відношення отриманих витрат до доходів.
2. Період окупності – це відношення щорічних грошових доходів первинних до інвестицій.
3. Інтегральна оцінка фінансових потоків галузі з урахуванням дисконтування результатів і витрат це «чиста сучасна вартість» [18, с.69].
4. Норма прибутку внутрішня– це рівень прибутковості, що виражається дисконтною ставкою від інновацій (конкретного інноваційного рішення), при якій галузь не виявляється збитковою [19].

Потрібно враховувати важливість, здійснюючи оцінку інноваційного розвитку, не тільки фінансових результатів, але й новизну, яка би задовольняла споживчий і виробничий попит. Поєднаємо у три групи систему ефективності показників оцінки інновацій:

1. Що відображають економічний ефект від інновацій показники: економія витрат від зниження собівартості продукції, приріст доданої вартості, зростання середнього динного виробітку працівника, економія матеріальних ресурсів, зниження витрато місткості продукції скорочення фонду робочого часу на виробництво продукції, приріст обсягу виробництва продукції, зниження матеріаломісткості продукції;

2. Фінансова ефективність нововведень показники: приріст рентабельності сукупного капіталу та рентабельності власного капіталу приріст маржі покриття, приріст чистої норми прибутку продукції, приріст маржинальної рентабельності, приріст чистого прибутку, приріст чистого доходу, приріст прибутку до виплати процентів і податків, приріст рентабельності витрат, приріст рентабельності обігу;

3. Інвестиційна ефективності інновацій. Показники: чистий приведений ефект, індекс рентабельності, дисконтований період окупності.

Проте, що необхідно розширити критерії оцінки, ряд економістів [29; 36] вважають та до них віднести показники: зростання обсягу доходу, використання двох норм доходу на капітал ефект від створення виробництва та експлуатації інновацій та інші, вплив на бюджетні відрахування. В окремих випадках, на нашу думку, повинна при її необхідності проводитись за рядом додаткових критеріїв оцінка ефективності інновацій.

Ефективність запровадження інновацій, у цілому, визначається або розраховується порівнюванням результатів з витратами, що забезпечили такий результат до і після як різниця інвестування показника природного або ресурсного потенціалу, а також заходів, яка обернено пропорційна до інвестиційних дисконтованих витрат [30, с.42]:

$$E_{\text{ін.}} = \frac{D_2 - D_1}{K/(1+r)^t} \quad (1.1)$$

де $E_{\text{ін}}$ - інноваційна ефективність впровадження;

D_1 - густина до витрат капітальних;

D_2 - густина природного ресурсного потенціалу після витрат капітальних;

R - коефіцієнт дисконтування;

t - роки;

K - дисконтовані капітальні витрати.

Визначається стратегічний інноваційний розвиток галузі при сумісному розгляді внутрішнього і зовнішнього середовища, тобто інноваційного клімату та інноваційного потенціалу. При допомозі матриці SWOT-аналізу проводиться оцінка інноваційного стану. Кількісний вираз інноваційної позиції ($\Pi_{\text{оз}}$) може обчислюватися за формулою:

$$\Pi_{\text{оз}} = \Pi_{\text{от}} * (K_{\text{л}}) * 1/2, \quad (1.2)$$

у цій формулі $K_{\text{л}}$ – клімат інноваційний;

$\Pi_{\text{от}}$ – потенціал інноваційний.

Пропонують також інноваційну силу (S_{in}) враховувати, котра як добуток (P_{oz}) інноваційної позиції розраховується на коефіцієнт інноваційної активності (K_{ia}), який в свою чергу розраховують як:

$$K_{ia} = 1/7 * A_i, i = 1; 2; 3; \dots; 7; \quad (1.3)$$

де A_i це інноваційної активності параметри, також визначені за п'ятибальною шкалою за допомогою експертних оцінок [32, с.28].

Отже, досліджується методика оцінки інноваційного розвитку виробництва в сільськогосподарських підприємствах та аналізується у три підходи: проводиться аналіз потенційних ресурсів галузі (фінансових, техніко-технологічних, біологічних, людських); аналіз виробництва продукції тваринництва та досліджується стан галузі; оцінюються можливості інноваційні галузі. Базою методики оцінки для дослідження інноваційного розвитку є поєднання статистичних взаємодоповнюючих та економічних, а також методів матричних, які для результату ефективності розглядати потрібно у сукупності кількісних показників та якісних. Методика оцінки повинна практичною бути, гнучкою, математично доступною й відповідати розвитку сучасному, інноваційному.

Ефективність регулювання економічних відносин у сфері агроінноваційного розвитку запропоновано оцінити з використанням методу таксономії. В матриці спостережень відображаємо число заходів з регулювання й показники, які характеризують рівень інноваційності агровиробництва. Для зіставлення й порівняння показників рівня робиться зведення до спільного інтегрального показника й устанавлюються коефіцієнти ієрархії. Визначено еталон-вектор значень ознак й інтегральний рівень ефективності інновацій, а також розраховується відповідний показник інноваційності.

Алгоритм проведення оцінки ефективності та систематизації показників, які за своєю сутністю виражаються багатовимірною величиною, так як стосуються коефіцієнта у тому випадку, коли використовується метод таксономічного аналізу.

РОЗДІЛ 2

ЕКОНОМІЧНА ОЦІНКА ЕФЕКТИВНОСТІ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ ЛЬВІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

2.1 Організаційно-економічна характеристика підприємств сіського господарства Львівської області

Кліматоприродні умови та земельний ресурсний потенціал Львівської області надзвичайно сприятливі для розвитку сільського господарства. У сільському господарстві області (включаючи лісове господарство та мисливство) створюється лєвова частка валової доданої вартості. Найбільші підкомплекси у регіоні – цукробуряковий та зернопродуктовий. Після чотирьох років на Львівщині приросту валової продукції сільського господарства бачимо деякий її спад.

Останніми чотирма роками (2017-2020 рр.) темпи приросту сільськогосподарського виробництва разом склали 49,4% в області. Уповодж останніх років Львівщина збільшує поступово можливості сільськогосподарського виробництва, про що також свідчить позитивна динаміка валового виробництва індексу сільськогосподарської продукції. Область посідає третє місце за темпами приросту виробництва валової сільськогосподарської продукції, а чотирнадцяте місце за обсягами виробництва посеред регіонів України. Одержано аграрного сектора в області у 2020 р. валової продукції (у постійних цінах 2016 р.) на суму 24007,2 млн. грн., ніж у 2019 р що на 4,4% більше; але, ніж у 2010 р. на 44,9 % більше, (рис. 2.1) Збільшилися валові обсяги продукції аграрного сектора на 7,3 % як у сільськогосподарських підприємствах, так і на 1,6 % у господарствах населення.

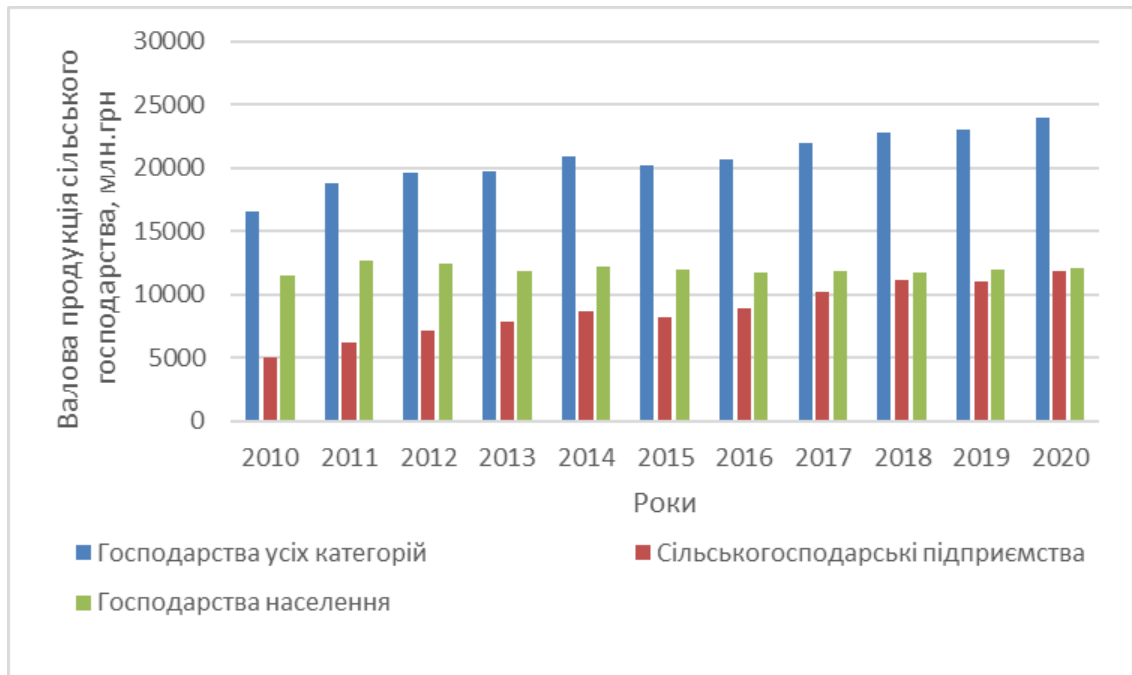

Рис. 2.1. Динаміка обсягів валової продукції сільського господарства у 2010-2020 роках Львівської області у постійних цінах [2016р.], млн. грн.*

*Джерело : узагальнено автором за даними у Львівській області Головного управління статистики

У основі нарощення обсягів виробництва є продукція з низькою доданою вартістю, це виробництво зернових, олійних та технічних культур й додаткового залучення у сільськогосподарське виробництво земель, які раніше не використовувались.

Задля спостереження за динамікою змін у розмірах виробництва продукції сільського господарства часового періоду застосовують розрахунок саме індексу обсягу виробництва сільськогосподарського, котрий відносний рівень віддзеркалює валових фізичних обсягів сільськогосподарської продукції, що вироблені у будь-які періоди часу, визначені порівняльними. Закладається в основу розрахунку індексу сільськогосподарського виробництва визначення за установлений період часу виробленого валового масштабу в постійних цінах продукції сільського господарства (валової продукції) й тенденцій його часової зміни.

Динаміку індексів продукції сільського господарства Львівської області на рис. 2.2 проілюстровано [в відсотках до попереднього року].

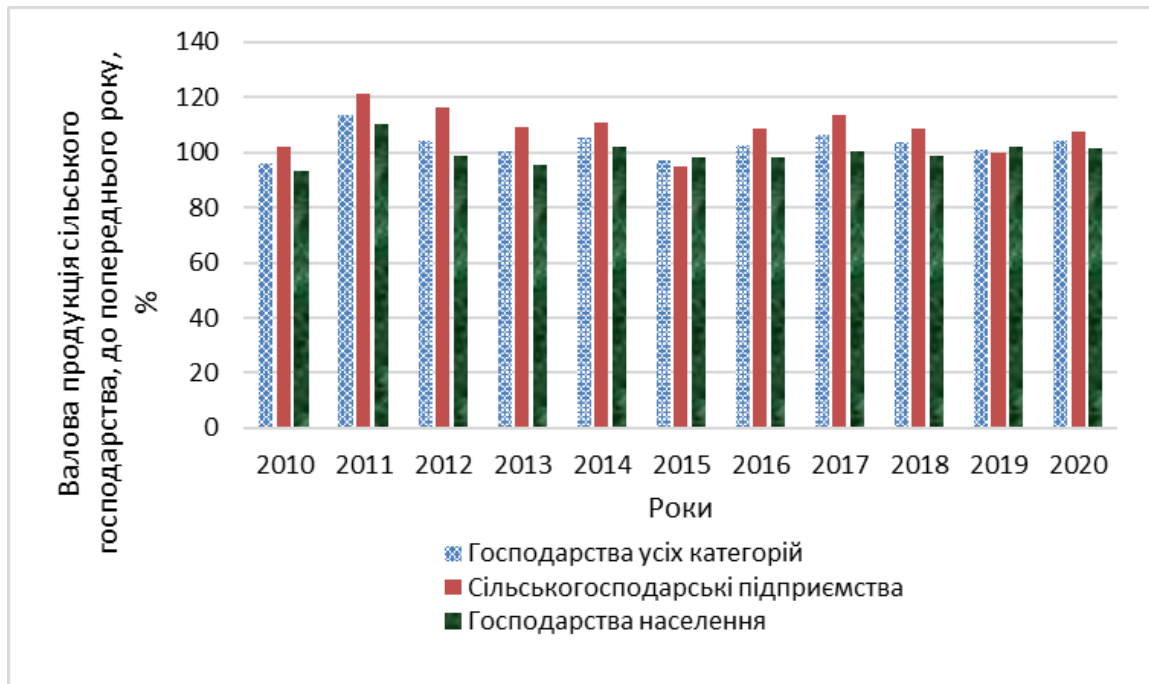

Рисунок 2.2. Індекси продукції сільського господарства Львівської області, [у відсотках до попереднього року]*

*Джерело : узагальнено автором у Львівській області за даними Головного управління статистики

Із рис. 2.2. можемо підсумувати, що у 2020 році індекси продукції сільського господарства Львівщини так й України перебувають вище 100% у цій зоні, чого не спостерігалося упродовж 2015 і 2019 років. Відбулося найбільше нарощування виробництва аграрної продукції протягом 2011 і 2017 років коли, у Львівській області індекси продукції сільського господарства становили відповідно 113,6 % та 106,2 %. У 2020 році розмір виробництва сільськогосподарської продукції, у сільськогосподарських підприємствах відносно зріс щодо попереднього року і у сталих цінах 2016 року складає 11872,0 млн. грн., у тому числі 9115,4 млн. грн. – рослинницька продукція, 2756,6 млн. грн. – тваринницька продукція (рисунк 2.3).

Виробництво продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу – усереднений показник, який результує ефективність сільськогосподарського виробництва, що визначається як співвідношення розмірів виробництва сільськогосподарської продукції (рослинницької й тваринницької) за рік звітний до середньорічної кількості наявного населення.

Рис. 2.3. Валова сільськогосподарська продукція Львівської області за категоріями господарств у 2020 році*

*Джерело: укладено автором у Львівській області за даними Головного управління статистики

Порівняльний аналіз змін у структурі виробництва продукції сільського господарства у розрахунку на одну особу у Львівській області та Україні відображено у таблиці 2.1.

Таблиця 2.1. Структура с/г продукції за видами до підсумку; у %

Показник	Роки				
	2010	2015	2018	2019	2020
Сільськогосподарська продукція	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0
<i>продукція рослинництва з неї</i>	56,5	65,3	68,0	69,4	70,6
зернові та зернобобові культури	13,7	22,4	20,3	22,8	21,5
технічні культури	10,1	13,7	19,3	18,0	20,0
картопля, овочеві та баштанні продовольчі культури	24,7	23,0	21,0	23,1	23,6
у тому числі картопля	16,8	15,6	14,3	13,2	12,8
плодові та ягідні культури, виноград	3,2	3,1	3,4	2,9	3,2
кормові культури	3,8	2,7	2,2	1,8	1,6
інша продукція рослинництва	1,0	0,4	1,8	0,8	0,7
<i>продукція тваринництва з неї</i>	43,5	34,7	32,0	30,6	29,4
вирощування с.г. тварин	20,3	18,2	18,6	17,8	17,6
молоко	18,2	12,6	9,8	9,3	8,5
яйця	4,2	3,1	2,9	2,9	2,8
вовна	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0
інша продукція тваринництва	0,8	0,8	0,7	0,6	0,5
Продукція сільськогосподарська у розрахунку на одну особу, грн	6503,0	7980,0	9034,0	9139,0	9584,0

Львівщина за масштабом виробництва продукції сільського господарства на одну особу хоча і займає у 2020 році лише восьме місце серед областей України, проте він набагато вищим є, аніж по Україні у

середньому. Забезпечується споживча потреба населення цієї області завдяки власному виробництву овочів, картоплі, цукру. Хоча й виробництво яєць, м'яса в розрахунку на одну людину зростає, проте такого недостатньо для споживчої потреби регіону. В області з кожним роком зменшується площа ріллі необробленої. Домінуючу сходинку в структурі посівних площ займають зернові культури, за ними – картопля та овочі. Мають щодо збільшення тенденцію й технічні культури, у той час коли кормові – до зниження. Основними виробниками соняшнику, ріпаку цукрових буряків, зерна і сої є сільськогосподарські підприємства, в тому числі фермерські господарства.

Протягом 2018-2020 рр. спостерігається зміна фінансово-економічних показників діяльності у сільськогосподарських підприємствах Львівської області, проте, у 2018 р. порівняно із попереднім зниження припинилося, що є позитивним явищем (табл. 2.2).

Таблиця 2.2. Основні економічні показники функціонування та розвитку підприємств галузі сільського господарства

Показник	2018 р.	2019р.	2020р.	2020 р., у % до 2018 р.
Чистий (збиток) прибуток, млн.грн	1262,4	727,8	1488,2	117,9
Підприємства, одержувачі чистого прибутку у % до загальної кількості підприємств	86,1	81,5	82,9	на 3,2 % менше
фінансовий результат, млн.грн	1958,3	1424,2	1964,7	100,3
Підприємства, які отримали чистий збиток у % до загальної кількості підприємств	13,9	18,5	17,1	на 3,2 % більше
фінансовий результат, млн.грн	695,9	696,4	476,5	68,5
Рівень рентабельності операційної діяльності, %	8,7	4,4	14,5	на 5,8 % більше
До оподаткування фінансовий результат, млн.грн	1207,4	765,5	1503,1	124,5

Джерело: укладено автором за даними [28]

Отже, з даних таблиці 2.2 можемо підсумувати, що відбулось зростання чистого прибутку на 17,9 % у 2020 році порівняно з 2019 роком. Фінансовий результат до оподаткування зріс на 24,5 %. Також відбулось зростання рівня рентабельності операційної діяльності на 5,8 %.

Розглянемо динаміку рівня рентабельності за 2010-2020 рр. основних

видів продукції сільського господарства у підприємствах у табл. 2.3.

Таблиця 2.3. Рівень рентабельності у підприємствах основних видів продукції сільського господарства, %

Продукція	Роки						
	2000	2005	2010	2015	2018	2019	2020
Зернові та зернобобові культури	73,2	2,4	4,5	25,3	17,5	0,5	12,0
Буряк цукровий фабричний	-16,9	-15,3	56,0	44,0	8,1	0,1	6,6
Картопля	9,4	4,8	41,2	0,9	23,5	-1,1	5,6
Овочеві культури відкритого ґрунту	-1,6	39,9	95,9	181,9	43,0	25,3	7,4
Плодові культури	-33,0	-	-	-	-6,9	-2,2	9,0
Культури ягідні	-	-	-4,2	221,8	50,1	-10,2	29,1
Молоко	-12,7	8,0	15,0	15,0	5,9	3,2	8,2
Велика рогата худоба на м'ясо	-51,4	-34,9	-36,4	-15,5	-7,5	-12,7	-7,0
Свині на м'ясо	-56,9	-21,5	10,8	50,4	3,2	17,7	25,7
Вівці та кози на м'ясо	-70,6	-46,9	-45,6	-	-3,0	-23,4	-
Птиця на м'ясо	-37,4	13,1	4,0	-5,7	4,4	10,6	13,4
Яйця свійської птиці	0,3	18,7	-5,5	21,6	13,4	2,1	7,8

Отже, останніми роками відбувається суттєве, інколи навіть вражаюче (по зернових культурах) зниження рівня рентабельності виробництва. Рентабельними в останні 3 роки у порівнянні з 2000-2010 рр. стало виробництво цукрового буряка, овочів відкритого ґрунту.

Частка капітальних інвестицій в галузь сільського господарства, мисливства та пов'язаних із ними послуг надання зменшилося до 4,2 % від їх сукупного обсягу в економіку області (в 2019 р. - 5,1 %)., проте була вище ніж у 2010, 2015 та 2018 рр., коли загальна частка капітальних вкладень становило у сільському господарстві Львівської області відповідно за роками 3,1 %, 4,9 % та 4,9% (табл. 2.5).

У розвиток підприємств сільського, рибного та лісового господарства становищем на 31 грудня 2020 р. вкладено прямих іноземних інвестицій 7,6 млн. дол. США (із початку інвестування наростаючим підсумком), яке складає від їхнього загального обсягу 13,5% по області.

Таблиця 2.4. Динаміка капітальних інвестицій за видами економічної діяльності у Львівській області (у фактичних цінах, млн. грн.)

Вид економічної діяльності	Роки			2020 р. до 2018 р., %
	2018	2019	2020	
Усього капітальних інвестицій	28995529	31061498	23641491	81,5
Сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	1524084	1630823	1020647	67,0
сільське господарство, мисливство та надання із ними пов'язаних послуг	1427319	1588350	999470	70,0
лісозаготівлі та лісове господарство	94353,0	39961,0	-	-
господарство рибне	2412,0	2512,0	-	-
<i>Частка сільського господарства у загальному розподілі капітальних інвестицій, %</i>	4,9	5,1	4,2	на 0,7 % менше

*Джерело: складено автором за даними [28]

Упродовж останніх років все більше актуальним на Львівщині стає органічне виробництво, а тому насамперед, що воно стану здоров'я населення торкається, збереження довкілля, використання раціонального ґрунтів. У 2020 році посівну площу культур органічного виробництва збільшено на 200 га й доведено операторами органічного виробництва до 2,0 тис. га. двадцяти п'ятьма виробниками, із них вісім займаються рослинницькою продукцією, вісім – садівництвом й вирощуванням ягід, п'ять дикоросами, три з них, тваринництвом та рослинництвом, а один – засобами захисту рослин. Основну частку в структурі валового виробництва продукції тваринництва займає продукція вирощування птиці та худоби - 49,4% й виробництво молока - 41,7%. Для тваринницької галузі 2020 рік продовженням став тенденцій приросту обсягів виробництва тваринницької продукції у основному за рахунок розвитку свинарства дрібного та тваринництва. Львівщина за чисельністю саме поголів'я перебуває у першій десятці посеред областей України сільськогосподарських тварин, окрім кіз й овець. Область посідає за

темпами зростання поголів'я свиней серед регіонів України третє місце - 417,3 тис. голів, птиці всіх видів - 9114,4 тис. голів – восьме місце.

Зменшення поголів'я ВРХ проблемним лишається, аж на 79,6 тисяч голів, або 31,8% в порівнянні з 2015 роком. В галузі скотарства одним із чинників негативної ситуації справ є демографічна ситуація у сільській місцевості. Чисельність сільського населення в середньому меншає на 1,9 тисяч осіб за рік. Ситуація ускладнюється ще й тим, що середній вік працюючих росте. В Львівській області ведення аграрного господарства традиційно ґрунтується на кооперативному та сімейному підряді. Утворення сімейних ферм є одним зі ключових питань у розвитку селянських особистих господарств. Так, у області розпочався із метою розвитку галузі молочного скотарства хід трансформації господарств населення у молочні сімейні ферми. Налічується на сьогоднішній день в області більше сімсот господарств населення, які утримують чотири й більше голів великої рогатої худоби. Окрім цього, велика увага у області приділяється розвитку сільськогосподарської кооперації із ціллю розвитку сільських територій та формування партій товарної продукції. Подальше збільшення можливостей сільськогосподарської Львівщини має відбуватись на базі:

- поглиблення переробки сировини сільськогосподарської;
- розвитку молочного сімейного фермерства, що дає змогу створення робочих нових місць, покращення добробуту та підняття життєвого рівня населення сільського та розвитку територій сільських;
- зростання ефективності використання усіх наявних ресурсів господарств області у напрямку запровадження інтенсивних технологій ресурсозберігання, поглиблення виробничої спеціалізації, поліпшення структури посіву площ культур, розширення збереження та переробки продукції.

2.2 Оцінка формування і використання інноваційного потенціалу

Рівень функціонування сільськогосподарських підприємств, сьогодні, значною мірою в залежності від їхнього інноваційного забезпечення. Українськими вченими виведені гібриди й сорти, розроблено сучасні вітчизняні технології, що мають змогу забезпечувати високі урожаї сільськогосподарських культур: кукурудзи – 10.0 і більше, зернових на рівні 8.0-10.0 тонн з гектара, соняшнику – 3.5-4.5, буряків цукрових – 60.0-70.0, картоплі – 45.0-50.0 тонн з га. Виведено чотири породи та сім внутрішньо породних типів тварин у сільському господарстві, а також два кроси голів птиці, які показують високі рівні продуктивності. Одною з головних структурних проблем агропідприємств вважається технологічна багатоукладність сільськогосподарського виробництва. Різноманітні технологічні порядки в сільськогосподарських підприємствах мають місце й відтворюються паралельно й незалежно один від одного, у результаті чого проходить деградація великих територій, поглиблюється криза соціальної та економічної інфраструктури. З даних офіційної статистики, третьому технологічному укладу відповідає майже третина сільськогосподарського виробництва, на четвертий уклад, котрий домінував у 80-х роках попереднього століття, доводиться іще стільки само, а щодо п'ятого технологічного укладу, котрий окреслює саме постіндустріальний тип аграрного виробництва, то на його долю припадає лише 3 – 5 % в загальній структурі.

Дослідження свідчать про значну диференціацію сільськогосподарських підприємств у розрізі регіонів щодо їх інноваційного розвитку. Установлено, що найбільше використовують свій інноваційний потенціал сільськогосподарські підприємства Сумської, Волинської, Дніпропетровської, Запорізької областей.

Щодо результатів визначених індексів забезпеченості фінансовими ресурсами інноваційних проектів аграрних підприємств розроблено типологію регіонів України й виявлено, що досить високий рівень забезпечення мають Донецька, Дніпропетровська, Запорізька і Київська області, середній показує Закарпатська, Одеська, Миколаївська, Львівська,

Полтавська та Харківська області; помірний це Волинська, Кіровоградська, Чернівецька, Житомирська, Рівненська, Сумська, Хмельницька, Херсонська, Черкаська, Чернігівська області; низький характеризує Івано-Франківська, Вінницька та Тернопільська області, що дає можливість стверджувати щодо необхідності розробки підходу, що дозволить формувати диференційовано стратегію діяльності інноваційної аграрних підприємств.

Аграрна галузь – одна із найбільш наукоємних сфер сільськогосподарського виробництва та особливо гостро відчуває потребу у розвитку консультаційних послуг. Ураховуючи специфіку цієї галузі, яка визначається в тривалому терміні створення нових порід та сортів, доцільна організація регіональних спеціалізованих інноваційних служб, в структурі яких потрібно передбачити три головні напрями діяльності: інноваційного проектування, інноваційного маркетингу та консультування.

Організація консультативно інформаційної роботи має базуватись на договорах із науковою установою інноваційної служби та із сільськогосподарськими підприємствами, згідно яким винагороду необхідно виплачувати за використання розробок виконавцю. При наукових установах й освітніх закладах аграрного профілю інноваційні служби мають створюватись, тому вони вимагати не будуть великих штатів працівників, а тоді проектуванням і консультуванням за договорами можуть займатись ті самі наукові співробітники, які виконують наукові і практичні розробки. Слід на державному рівні для зростання інноваційної активності у сільськогосподарських підприємствах запровадити сприятливі умови організаційні та економічні для саме функціонування економіки інноваційності.

На рівні регіональному основним напрямком забезпечення ефективного розвитку агропідприємств має стати реалізація інноваційних проектів в таких підприємствах, що забезпечать перехід на новітні технології виробництва аграрної продукції. Для забезпечення ефективності економічної сільськогосподарських підприємств інноваційну стратегію розвитку доцільно використовувати, суть котрої полягає у прискореному

переході на новітні інтенсивні технології аграрного виробництва у тісній співпраці із науковими установами.

Для з'ясування щодо розвитку існуючих проблем та визначення подальших напрямів забезпечення інноваційної ефективної діяльності у аграрній галузі було проведено соціологічне опитування спеціалістів та керівників Львівської області двадцяти трьох агропідприємств різних організаційних і правових форм господарювання.

Установлено, що серед факторів, котрі, на думку респондентів, заважають впровадженню інновацій в їх підприємствах, питому вагу найбільшу мають брак фінансових можливостей це 78.2 % відповідей опитаних, й нестабільність законодавчих ініціатив це 75.4 % відповідей (рис. 2.4). Майже половину опитаних респондентів відчувають брак нових ідей та низьку забезпеченість необхідною інформацією.

Аналіз дає можливість зрозуміти що з усіх результатів опитування соціологічного, зокрема найвагомішого фактора негативного, що за брак можливостей фінансових нарікали із виробничих сільськогосподарських кооперативів 100 % опитаних респондентів, 85.6 % це аграрні приватні підприємств, 77.2 % опитаних з господарств фермерських й інших форм господарювання.

Уважаємо, що на це запитання у відповіді керівники й спеціалісти не озвучували в певній мірі свої реальні можливості, адже переважна їх кількість, а саме 96.5 % оцінили як фінансовий задовільно стан власного підприємства, добрий та відмінний, але нарікали на нестачу фінансових можливостей насамперед.

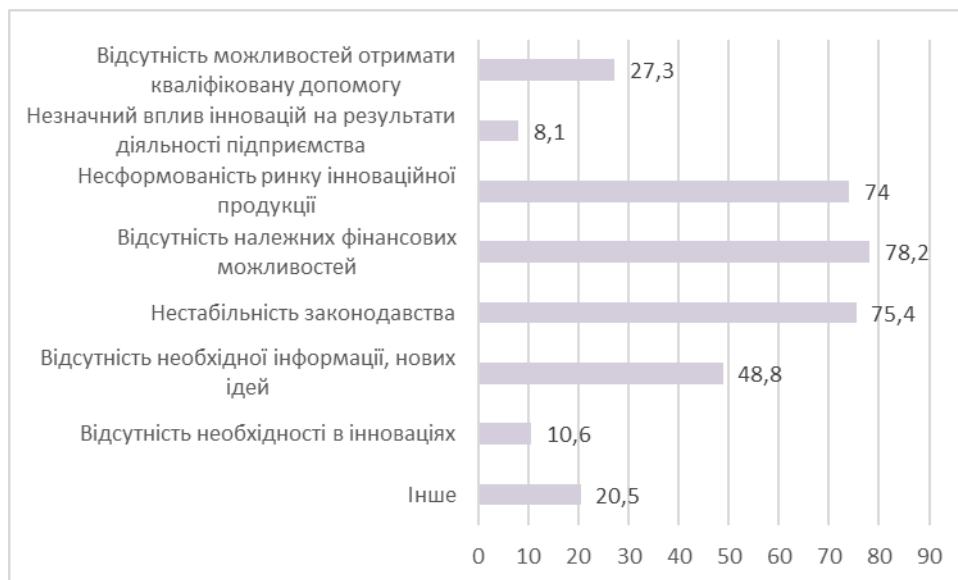

Рисунок 2.4. Розподіл одержаних і опрацьованих відповідей респондентів щодо чинників, які перешкоджають упровадженню інновацій в аграрному секторі, %

Джерело: виконано автором на базі соціологічного дослідження.

В ринкових умовах інноваційна діяльність є важливим фактором ефективного розвитку та збільшення обсягів сільськогосподарського виробництва. Це викликає якісні зміни в технологіях виробництва, значні зміни в його структурі, переоцінку систем стимулювання. Найбільшим попитом на ринку інноваційного виробництва користуються нові високоврожайні гібриди та види сільськогосподарських рослин, породи худоби та птиці, механізми та машини, засоби та обладнання, сучасні засоби організації виробництва тощо. Важливу роль у забезпеченні такого попиту відіграє аграрна наука як найсильніший фактор створення та впровадження інновацій.

Інноваційна продукція є результатом інтелектуальної та інтелектуальної праці, продуктом творчих напружень, що набули змісту і включені в матеріальні прояви ринку. Таким чином, ринок інноваційної продукції як специфічний, особливий інститут із системним набором інституційних підсистем, що взаємодіють у напрямку ефективного впровадження інноваційних процесів. Ринок опосередковує виробництво і споживання, впливаючи і впливаючи на них. Ринок визначає вартість лише тих результатів людської діяльності, які задовольняють споживачів. Таким чином, особливе стратегічне положення на ринку посідає споживач, який,

купуючи товари, впливає на їх виробництво та збут. Таким чином, споживачами на ринку інноваційної продукції є: сільськогосподарські підприємства, науково-дослідні та проектні організації; держава, яка фінансує важливі проекти для розвитку сільськогосподарського виробництва; індивідуальних покупців. Структурними елементами цього ринку є норми, правила, традиції та соціальні цінності, на основі яких здійснюється інноваційний процес. Інституційну структуру ринку інноваційної продукції створюють установи та інститути, які організують відносини в процесі обміну науково-дослідними та дослідно-конструкторськими роботами на етапі просування інноваційної діяльності та створення інноваційного продукту.

Доцільно досліджувати обсяги капітальних вкладень у різні галузі економічної діяльності, оскільки в умовах європейської інтеграції та глобалізації національної економіки соціально-економічний розвиток України неможливий без належного фінансування капітальних вкладень, особливо модернізації. . виробництво високотехнологічної та конкурентоспроможної продукції, а також впровадження інноваційних та енергозберігаючих технологій (рис. 2.5).

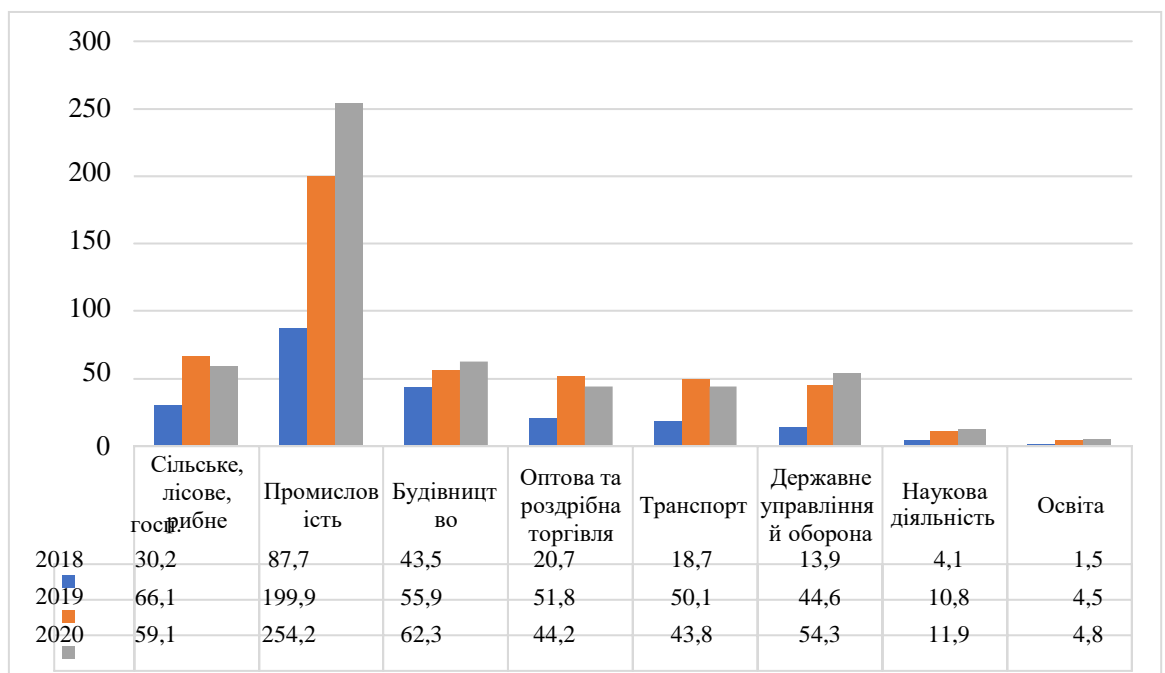

Рисунок 2.5. Капітальні інвестиції [за видами економічної діяльності] у 2018-2020 роки (млрд. грн)

Джерело: складено автором на основі інформації Державної служби статистики [29]

Аналізуючи обсяги капітальних інвестицій за видами економічної діяльності в Україні за період 2018-2020 рр., можна зробити висновок, що загальний обсяг капітальних вкладень у різних галузях економіки зріс майже втричі. Найбільше інвестовано в галузі промисловості, будівництва, сільського господарства, лісового та рибного господарства, а також державного управління та оборони. За цей період найменше інвестицій було здійснено у галузі культури, освіти та охорони здоров'я.

Порівнюючи обсяг капітальних інвестицій у 2020 році з показниками попереднього 2019 року, можна побачити зростання вартості промислового сектору на 27 %, тобто на 54.3 млрд грн. На 11%, або на 6.4 млрд грн. збільшився інвестиційний портфель у будівельній сфері. Інвестиції у професійну, науково-технічну діяльність на 1,1 млрд грн (+ 10%) більше, ніж у попередньому році. Значних успіхів досягли в секторі державного управління та оборони, наростивши свої показники на 9.7 млрд грн (+ 21.8%). Збільшилось інвестування охорони здоров'я на 1.3 млрд грн (+ 16.5%) та культури на 0,5 млрд.грн (+ 13.2%).

У сільське, лісове та рибне господарство надійшло на 10.6% менше грошових коштів, ніж за попередній рік. Скоротились інвестиційні надходження й у такі сфери як оптова та роздрібна торгівля – 14.7% (7.6 млрд грн), транспорт та складське господарство – 12.6% (6.3 млрд грн), інформація та телекомунікації – 29.5% (8.8 млрд грн), діяльність у сфері адміністративного та допоміжного обслуговування – 0.8% (0.1 млрд грн). Основні показники капітальних інвестицій за видами економічної діяльності представлені в додатку Б.

За інформацією Державної служби статистики України, у 2015-2019 роках кількість інноваційних активних підприємств промислового сектору зменшилась на сорок дві одиниці, а вартість інновацій у цій сфері у 2019 році порівняно з 2015 роком зросла на 407.2 млн грн (див. рисунок 2.6), отже, кількість промислових підприємств, які впроваджували інновації, також зменшилась на 36. Проте показники кількості нових технологічних процесів, введених у виробництво промисловими підприємствами, зросли майже вдвічі. промислових підприємств України.

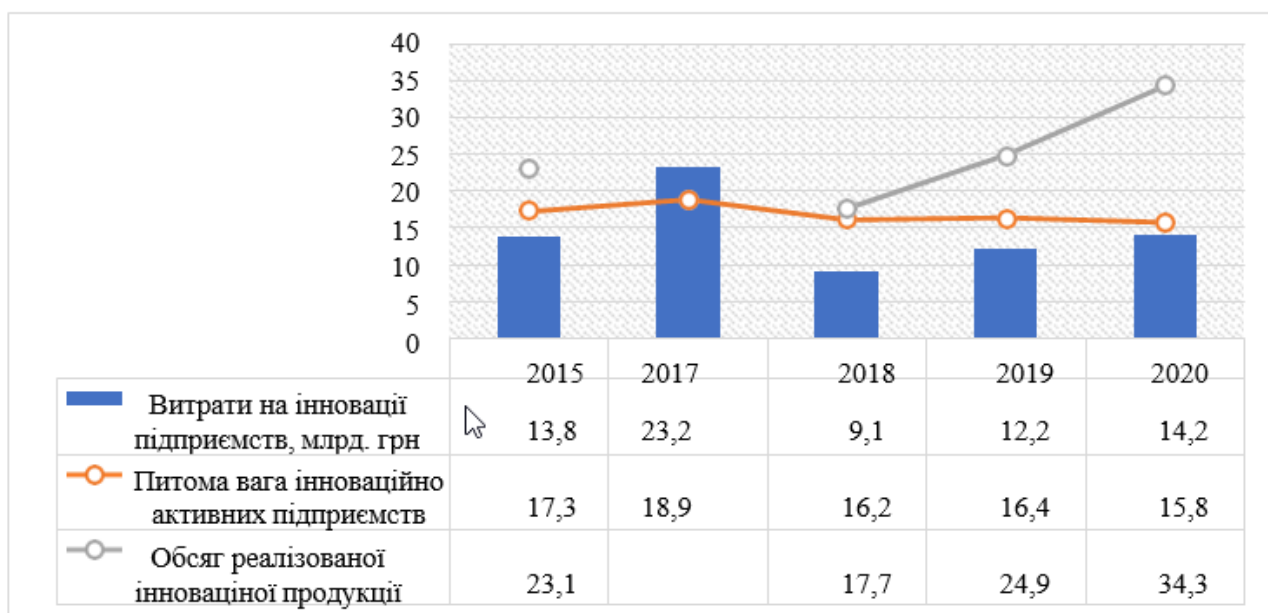

Рисунок 2.6. Інноваційна діяльність агропідприємств за [2015-2019 рр].

Джерело: складено автором на основі інформації Державної служби статистики України[29]

Наприкінці січня 2021 року НБУ повідомив про те, що в Україні чистий відтік прямих іноземних інвестицій за 2020 рік склав 420 млн. дол. США. Були відмічені також від’ємні реінвестиційні доходи, як склали 1.2 млрд дол. США. За даними НБУ, інвестиції в акціонерний капітал (окрім реінвестування доходів) за минулий рік зменшились до 833 млн дол. США, порівняно з 1,0 млрд доларів США за 2019 рік. Також до 226 млн дол. США скоротились чисті залучення за кредитами прямого інвестора, у 2018 році вони склали 924 млн дол. США [24].

Наявність в державі прямих інвестицій є важливою, адже свідчить про цілеспрямоване придбання контрольного пакету акцій підприємства без присутності в такій покупці спекулятивних мотивів (рис. 2.3).

За період з 2015. по 2019. роки розмір прямих інвестицій (акціонерного капіталу) скоротився на 5,5 млрд. \$ США. Рівень прямих інвестицій, які надходять з України майже не зазнав змін, зменшившись лише на 0,2 млрд. дол.США.

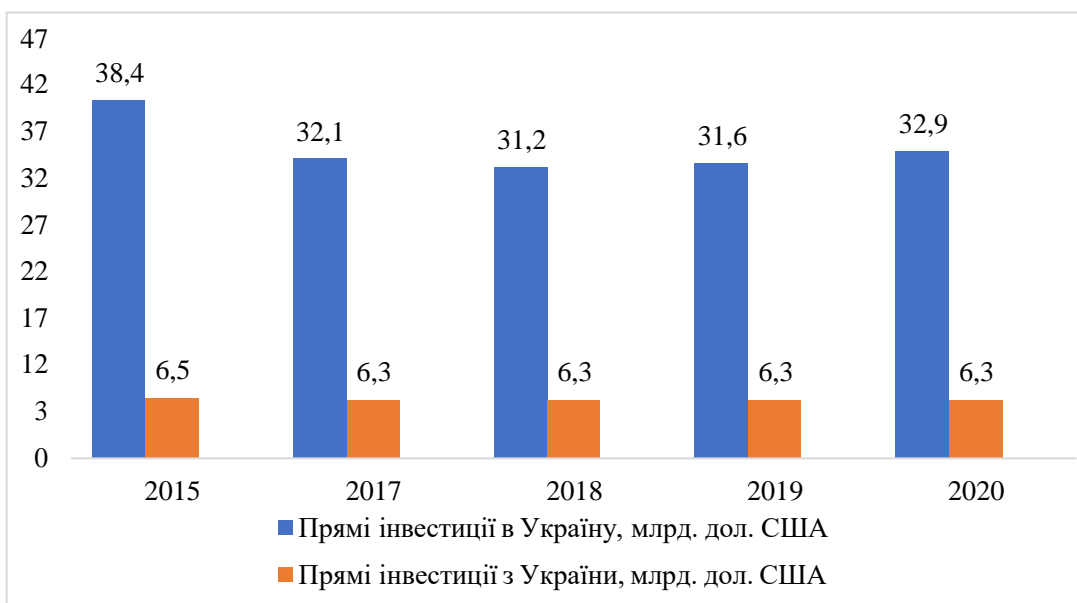

Рисунок 2.7. Прямі інвестиції (акціонерний капітал) у 2015-2020 рр.

Джерело: складено автором за інформацією Державної служби статистики [35]

Більшість країн світу як основне джерело фінансування інноваційної діяльності використовують бюджетні кошти, для України характерною є інша ситуація (табл. 2.5).

Таблиця 2.5. Джерела фінансування інновацій господарської діяльності в Україні в 2015-2020 рр.

Роки	Витрати на інновації, млн. грн	У тому числі за рахунок коштів							
		власних		державного бюджету		інвесторів-нерезидентів		інших джерел	
		млн. грн	пит. вага, %	млн. грн	пит. вага, %	млн. грн	пит. вага, %	млн. грн	пит. вага, %
2015	13813,7	13427,0	97,2	55,1	0,4	58,6	0,4	273,0	2,0
2017	23229,5	22036,0	94,9	179,0	0,8	23,4	0,1	991,1	4,3
2018	9117,5	7704,1	84,5	227,3	2,5	107,8	1,2	1078,3	11,8
2019	12180,1	10742,0	88,2	639,1	5,2	107,0	0,9	692,0	5,7
2020	14220,9	12474,9	87,7	556,5	3,9	42,5	0,3	1147,0	8,1

Джерело: дані Державної служби статистики України [29]

У 2020 році видатки на інноваційну діяльність здійснювалися за рахунок власних коштів (87.7% загального інвестиційного фонду), бюджетних коштів (3.9%), іноземних інвесторів (0.3%) та інших джерел (8.1%). У 2020 році підприємства витратили на інноваційний розвиток 14.2 млрд грн. Перш за все, держава фінансувала інновації підприємств у 2019 році з бюджету (5.2%), у попередні роки рівень співфінансування становив

у середньому 1-1.2%. Така ситуація свідчить про те, що держава не зацікавлена у здійсненні інноваційної діяльності, тому українські підприємства змушені використовувати зовнішні джерела отримання ресурсів.

Аналізуючи дані з офіційних джерел, варто відзначити, що Україна стає все менш привабливою для потенційних інвесторів. Важливим фактором у цій ситуації є недосконалість законодавства, високий рівень корупції, а також слабе регуляторне середовище. Інвестиційна діяльність в Україні вважається ризикованою через зниження вихідних макроекономічних параметрів економічного розвитку, знецінення національної валюти, зростання зовнішнього боргу та інфляції, зниження рентабельності поточного виробництва, різке падіння економічного зростання, реальні грошові доходи населення, зниження інвестиційних ресурсів, недосконалість господарського механізму та наявність значної частини тіньової економіки.

Аналіз показав, що інноваційна активність сільськогосподарських підприємств в Україні протягом багатьох років залишається на низькому рівні, тобто аналіз структури інновацій, запроваджених сільськогосподарськими підприємствами України за 2015-2020 роки, показали, що у загальній кількості реалізованих проектів із впровадження інноваційних технологій більшість із них становлять технології виробництва – 68,1 %, з яких більшість проектів пов'язано із впровадженням нових методів і способів використання добрив та засобів захисту рослин; далі йдуть організаційно-управлінські - 19,4% і харчові - 12,5% (табл. 2.6).

Сучасний рівень розвивання світового економічного простору показує, що інноваційна діяльність виявляється найбільш ефективним важелем підняття конкурентоспроможності країни. Дослідження та аналізи, проведені Корнельським університетом, бізнес-школою INSEAD та Всесвітньою організацією інтелектуальної власності (ВОІВ) у 2019 році, показали, що Україна знаходиться на найвищій позиції за останні 7 років – 50-е місце. А в групі за рівнем доходів нижче середнього - друге місце після В'єтнаму, не враховуючи Монголію, Молдову, Вірменію та Індію.

Таблиця 2.6. Структура інновацій, що упроваджувалися с/г підприємствами Львівської області, 2015-2020 рр.

Інноваційна категорія	Вид інновацій	«Кількість Проектів»	«Частка Проектів %»
Продуктові новації	Способи нових сортів вирощування рослин (модифікованих, удосконалених)	45	6.0
	Технології розведення тварин порід продуктивніших та економічно ефективніших	20	2.7
	Технології вирощування продукції екологічної безпечної	9	1.2
	Разом у групі	74	12.5
Виробничі новації	Нові ґрунту технології у обробітку	58	14.4
	Нові технології індустріальні у тваринництві, науково обґрунтовані системи землеробської і тваринницької	11	2.7
	Застосування засобів захисту рослин та добрив новими методами	320	79.2
	Нові в АПК ресурсозберігаючі технології	15	3.7
	Разом у групі	404	68.1
Організаційно управлінські новації	Розвиток та формування в АПК кооперації і інтегрованих структур	45	6.0
	Нові форми обслуговування технічного і ресурсного забезпечення АПК	40	5.4
	Нові форми мотивації праці і організації	25	3.4
	Створення інноваційних і консультативних систем у сфері наукової та технічної інноваційної діяльності	5	0.7
	Разом у групі	115	19.4

Джерело: розробка автора із використанням джерел [38; 42]

Порівняно з 2016 роком Україна зросла на 6 пунктів, що пов'язано з високим співвідношенням ефективності інновацій, тобто відношення результату до інноваційних ресурсів. Людський капітал є основою української інноваційної конкурентоспроможності. Його ефективна реалізація є основною конкурентною перевагою. Однак у порівнянні з 2016 роком цей показник зменшився через зменшення державних видатків на

освіту (18 місце у 2016 році, 22 місце у 2017 році) та науку. За субіндексом «людський капітал» Україна у 2017 році посідає 41 місце проти 40 у 2016 році та міграції вчених за межі України [15].

2.3 Визначення ефективності рівня інноваційності сільськогосподарського виробництва

Досить складною проблемою є визначення ефективності інноваційної діяльності в аграрному секторі. З новим обладнанням і технологіями легше. Тут продуктивність можна визначити шляхом порівняння виробничих даних з використанням нової та старої технології. Якщо проаналізувати галузеву структуру сільськогосподарського підприємництва, то вже виникають певні труднощі. У рослинництві основним показником інновацій у виробничій сфері є рівень рентабельності.

Такий же рівень рентабельності в залежності від таких показників, як фондівдача, складське обладнання, продуктивність землі на одиницю інноваційних витрат. Що стосується галузі тваринництва, то показник рівня економічної ефективності підприємств має відмінний взаємовідносний характер. По-перше, рівень рентабельності виробництва в тваринництві знаходиться в прямій залежності від рівня витрат рослинництва як основної вартісної складової витрат на корми. По-друге, з метою підвищення ефективності галузі тваринництва, рівня впровадження комплексної механізації у господарствах, новітніх форм годівлі та утримання худоби, високого рівня тваринницької роботи, що дозволяє знизити витрати праці у тваринництві, реалізується продукти важливі. Проте, як показує практика, досягти високої ефективності в цій сфері в найближчі роки без державної допомоги та підтримки не цілком можливо. Науковці дуже обгрунтовано стверджують, що державна фінансова підтримка з бюджету має становити не менше 1000 грн на кожну вирощену корову, а на племінну – 3 тис. грн.грн., навіть незалежно від форми господарства та розміру господарств [12, с 56] Виробництво кормів має значний вплив на ефективність галузі тваринництва. Недосконала організація або наявність передозування інших кормових добавок і преміксів у кормах може знищити дію технологічних, технічних та організаційних нововведень в економіці. Особливо важливо враховувати

якість кормів при виході сільськогосподарських підприємств на зовнішні ринки.

Ті ж споживачі української тваринної продукції в країнах ЄС досить гостро реагують на будь-які порушення екологічно прийнятних стандартів і норм. Безпечні та здорові продукти повинні отримуватися через ланцюжок: безпечні корми для худоби – екологічно чисте сільськогосподарське виробництво – безпечний продукт – здоров'я та безпека людей. Тому дуже важливим інституційним заходом у цьому плані є прийняття Закону України «Про державний контроль за дотриманням харчових продуктів, кормів, побічних продуктів тваринного походження та благополуччя тварин», який набрав чинності у квітні 2018 року.

Ще важче знайти ефективність сільськогосподарських інновацій в сільськогосподарських підприємствах. У ході аналізу як робочу гіпотезу було зроблено припущення про зв'язок ефективності інновацій з такими показниками: кількість сільськогосподарських підприємств, вал. випуск продукції, зайнятість у сільськогосподарських підприємствах; наявність сільськогосподарської техніки (тракторів та комбайнів) у сільськогосподарських підприємствах Львівської області у 2005 – 2016 роках. Базовим ми прийняли 2005 рік, що характеризувався завершенням переважно трансформаційних інституційних та організаційних перетворень в аграрному секторі економіки.

Проаналізувати стан інноваційної діяльності в аграрному секторі можна шляхом оцінки економічної ефективності інновацій у сільськогосподарському виробництві та визначення індексу (коефіцієнта) інновацій сільськогосподарського виробництва методом таксономічного аналізу.

Цей метод був розроблений Вячеславом Плютою [14]. Його перевага полягає в тому, що він використовує багатовимірні економічні суб'єкти, що описуються досить широким спектром показників. Такий аналіз дозволяє вирішити проблему упорядкування багатовимірності такої категорії, як інноваційний розвиток сільськогосподарського виробництва, відносно нормативного опорного вектора.

Визначення коефіцієнта таксономічного рівня інноваційності

сільськогосподарського виробництва включає такі етапи:

1. Створення матриці спостереження;
2. Створити опорний вектор;
3. Стандартизація значень елементів матриці спостереження;
4. Визначення відстані між опорним вектором та окремими спостереженнями;
5. Розрахунок таксономічного коефіцієнту

Для створення матриці спостереження використовуємо показники, що характеризують економічну ефективність інновацій в аграрному підприємстві:

- кількість сільськогосподарських підприємств, що реалізували інноваційну продукцію, через яку впроваджуються та реалізуються інноваційні проекти;
- обсяг реалізованої інноваційної продукції вітчизняним аграрним сектором (характеризується значним кінцевим результатом господарсько-інноваційної діяльності);
- загальна вартість інноваційної діяльності підприємств аграрного сектору (враховуються всі джерела фінансування, як державні кошти, так і кошти приватних інвесторів);
- чистий прибуток сільськогосподарських підприємств від реалізації сільськогосподарської продукції (цей показник показує кінцевий фінансовий результат аграрного сектору);
- кількість інноваційної продукції, що впроваджується сільськогосподарськими підприємствами за межі України (експорт);
- рентабельність сільськогосподарського виробництва. продукції в аграрному секторі. підприємства (демонструє ефективність інноваційно-господарської діяльності сільськогосподарського підприємства та їх рентабельність).

За даними Головного управління статистики у Львівській області використано динаміку показників, на основі яких методом таксономічного аналізу буде розраховуватися таксономічний коефіцієнт інноваційності сільськогосподарського підприємства.

Створюємо на основі даних матрицю спостережень (X):

$$\begin{matrix}
 4660.9 & 239 & 608.9 & 1143.1 & 17089.6 & 21.1 \\
 5485.3 & 268 & 933.1 & 1475.6 & 25267.0 & 27.0 \\
 4614.3 & 281 & 1566.3 & 390.2 & 26960.8 & 20.5 \\
 X = 7275.7 & 276 & 1770.7 & 1155.1 & 15114.8 & 11.2 \\
 6293.9 & 220 & 2173.6 & 621.3 & 20262.9 & 25.8 \\
 4874.5 & 143 & 1540.3 & 731.6 & 101912.2 & 30.4 \\
 5767.3 & 144 & 2186.5 & 703.1 & 89330.8 & 24.9
 \end{matrix} \quad (2.1)$$

Елементами вищерозробленої матриці (X) є показники, які економічну ефективність характеризують, інноваційність аграрного виробництва, що виражаються у певних одиницях виміру. Тому, необхідною є стандартизація задля проведення подальших розрахунків, котра привести аж до безрозмірної величини дозволяє одиниці виміру, тобто урівняти значення ознак [15].

Таблиця 2.7. Вихідна інформація у 2010-2020 рр. для розрахунку таксономічного коефіцієнта інноваційності сільськогосподарського виробництва

Рік	Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн грн	Загальний обсяг витрат підприємств аграрного сектору для здійснення інноваційної діяльності, млн грн	Кількість підприємств аграрних, які реалізували інноваційну продукцію, од.	Обсяг інноваційної реалізованої продукції за межі України, млн грн	Рентабельність виробництва с.г продукції на с.г підприємствах, %	Чистий прибуток с/г підприємств від реалізації продукції, млн грн
2010	4660,9	608,9	239	1143,1	21,1	17089,6
2015	6293,9	2173,6	220	621,3	25,8	20262,9
2016	7275,7	1770,7	276	1155,1	11,2	15114,8
2017	4614,3	1566,3	281	390,2	20,5	26960,8
2018	5485,3	933,1	268	1475,6	27,0	25267,0
2019	4874,5	1540,3	143	731,6	30,4	101912,2
2020	5767,3	2186,5	144	703,1	24,9	89330,8

Джерело: згруповано дані автором із використанням [29]

Для стандартизації елементів значень матриці спостережень визначимо за кожним показником середнє значення (табл. 2.8).

Таблиця 2.8. Середні значення показників для розрахунку таксономічного коефіцієнта інноваційності аграрного виробництва

Показник	Середнє значення
Обсяг реалізованої інноваційної продукції, млн грн	5567,4
Кількість аграрних підприємств, які реалізували інноваційну продукцію, од.	224,4
Загальний обсяг витрат підприємств аграрного сектору для здійснення інноваційної діяльності, млн грн	1539,9
Обсяг реалізованої інноваційної продукції за межі України, млн грн	888,6
Чистий прибуток с/г підприємств від реалізації продукції, млн грн	42276,9
Рентабельність виробництва с/г продукції на с/г підприємствах, %	23,0

Джерело: власні розрахунки автора]

За наступною формулою стандартизуємо показники:

$$Z_i = \frac{X_i}{X_i} \quad (2.2)$$

де Z_i - стандартизоване значення показника i ;
 X_i - значення показника I в матриці спостережень

X_i - середнє значення показника i .

Будуємо матрицю стандартизованих значень (Z):

$$Z = \begin{pmatrix} 0.837 & 1.065 & 0.395 & 1.286 & 0.404 & 0.918 \\ 0.985 & 1.194 & 0.606 & 1.661 & 0.598 & 1.175 \\ 0.829 & 1.252 & 1.017 & 0.439 & 0.638 & 0.892 \\ 1.307 & 1.230 & 1.150 & 1.300 & 0.358 & 0.487 \\ 1.130 & 0.980 & 1.412 & 0.700 & 0.479 & 1.122 \\ 0.876 & 0.637 & 1.000 & 0.823 & 2.411 & 1.323 \\ 1.036 & 0.642 & 1.420 & 0.791 & 2.113 & 1.083 \end{pmatrix} \quad (2.3)$$

Після стандартизації всі змінні слід розділити на стимулятори та дестимулятори. Ознаки, що мають позитивний (стимулюючий) вплив на загальний рівень інновацій у розвитку сільськогосподарського підприємництва, називаються стимуляторами. Ознаки, що гальмують інноваційний розвиток підприємств аграрного сектору, там називаються дестимуляторами. В основі такого поділу лежить характерний вплив кожного показника на тестований рівень об'єкта [25].

До стимуляторів, тобто показників, зростання яких позитивно впливає на рівень інноваційності розвитку сільськогосподарського підприємництва, ми відносимо кількість сільськогосподарських підприємств, які реалізують інноваційну продукцію; рентабельність виробництва сільськогосподарської продукції в сільськогосподарських підприємствах; обсяг реалізованої інноваційної продукції; чистий прибуток сільськогосподарських підприємств від реалізації продукції. Загальний обсяг витрат підприємств аграрного сектору на здійснення інноваційної діяльності та обсяги інноваційної продукції, що реалізуються за межами України, називаються демотивацією.

Поділ ознак на стимулятори та дестимулятори лежить в основі побудови еталонного вектора.

Елементи цього вектора мають координати і формуються із значень показників за формулою:

$$z_{oi} = \max Z_{ij}(\text{стимулятор}) \quad (2.4)$$

$$z_{o} = \min Z_{ij}(\text{де-стимулятор})$$

Отже, для сільськогосподарських підприємств Львівської області, що впроваджують інновації, еталон-вектор має координати:

$$P_o = (1.307; 0.439; 1.252; 0.395; 2.411; 1.323) \quad (2.5)$$

Наступним кроком визначення показника таксономічного є формула між окремими спостереженнями відстані й вектором-еталоном. Розраховується ця відстань за показниками:

$$C_{i/o} = e \sqrt{\sum_{j=1}^m (z_{ij} - z_{oj})^2}, \quad (2.6)$$

де Z_{ij} значення відповідне j -го показника в період i ;

Z_{0j} значення відповідне j -го показника у векторі-еталоні.

Так от, оптимальні відстані поміж окремими спостереженнями в результаті обчислень та вектором-еталоном отримуємо (C_{io}) за 2010-2020 рр., що надалі початковим елементом для визначення показника таксономії служитиме: $Ci_{2010} = 2.273$; $Ci_{2015} = 2.226$; $Ci_{2016} = 1.986$; $Ci_{2017} = 2.495$; $Ci_{2018} = 2.231$; $Ci_{2019} = 2.443$; $Ci_{2020} = 1.329$.

Після знаходження зазначеної вище відстані розрахуємо необхідні наступні показники за наступними формулами:

$$\bar{C}_0 = \frac{1}{m} \sqrt[m]{e^{C_{io}}}, \quad (2.7)$$

$$S_0 = \sqrt{\frac{1}{m} e^{(C_{io} - \bar{C}_0)^2}}, \quad (2.8)$$

$$C_0 = \bar{C}_0 + 2 S_0, \quad (2.9)$$

$$d_i = \frac{C_{io}}{C_0}, \quad (2.10)$$

Визначимо за формулою сам же таксономічний показник (K_i):

$$K_i = 1 - d_i, \quad (2.11)$$

Значення коефіцієнта таксономії, розраховані за наведеною формулою (11) за 2010-2020 роки, які використовуються для оцінки економічної ефективності інновацій в аграрному підприємстві в Україні, представлені в таблиці. 2.9.

За результатами аналізу в якості рекомендації можна запропонувати: розробити ефективну інноваційну стратегію розвитку підприємства та розробити заходи, спрямовані на збільшення темпів зростання показників, що їх характеризують. Як наслідок, використання таксономічного методу дає змогу оцінити конкурентоспроможність підприємства через напрямок агрегації різних показників в одну з видів діяльності. Це також дасть змогу висловити вплив

різних факторів на ефективність діяльності компанії. Таксономічні процедури використовуються для вивчення та порівняння об'єктів з великою кількістю символів.

Таблиця 2.9. Значення коефіцієнтів таксономії K_i , що розраховані для оцінки економічної ефективності інновацій аграрного виробництва у Львівській області за 2010-2020 рр.

Роки	Таксономічний коефіцієнт K_i	Розрахунки проміжні				
		d_i	$C_{i/10}$	\bar{C}_0	S_0	C_0
2010	0,208	0,792	2,273	2.141	0.365	2.860
2015	0,225	0,775	2,226			
2016	0,308	0,692	1,986			
2017	0,131	0,869	2,495			
2018	0,223	0,777	2,231			
2019	0,149	0,851	2,443			
2020	0,537	0,463	1,329			

Джерело: власні розрахунки автора на основі [24; 32].

Зміни таксономічного показника у динаміці для оцінки економічної ефективності інноваційності сільськогосподарського виробництва у сільськогосподарських підприємствах Львівської області можемо побачити на рис.2.8.

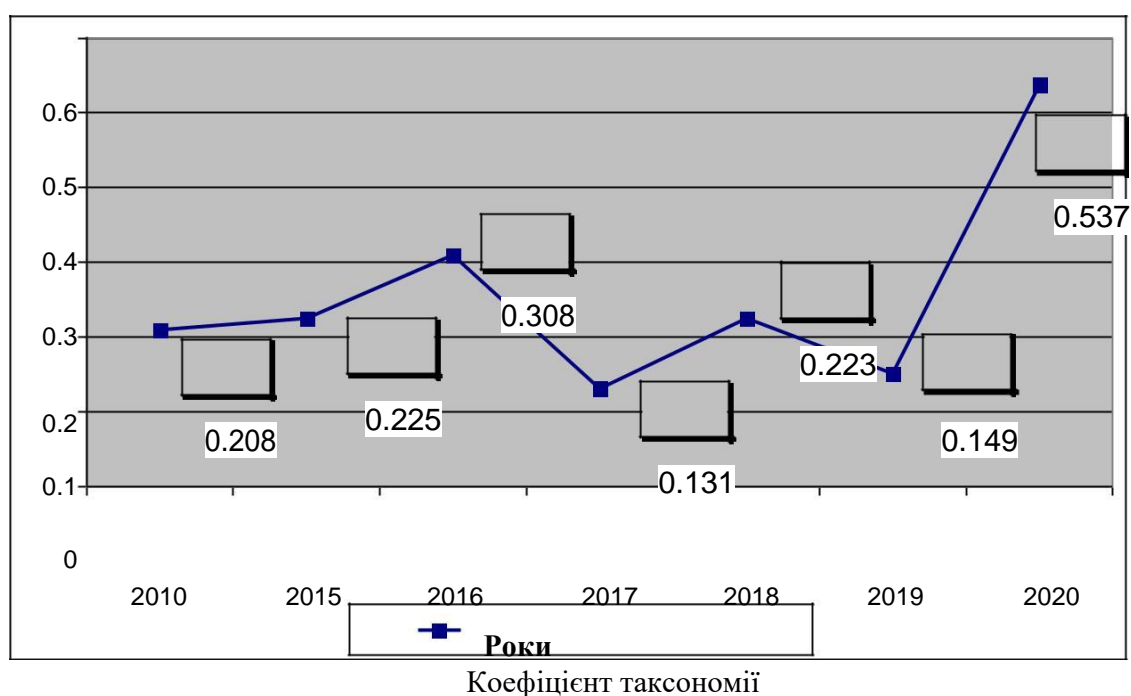

Рис. 2.8. Динаміка коефіцієнта таксономії оцінки економічної інноваційної ефективності аграрного підприємництва за 2010–2020 рр в Україні.

Джерело: узагальнено автором

Ефективність інноваційної діяльності можна аналізувати лише в контексті загальної діяльності сільськогосподарських виробників-підприємців.

Виробництво в області на сьогоднішній день аграрний сектор повільно переходить на інноваційний рівень розвитку. Отже, при дослідженні таксономічного показника оцінки економічної ефективності інновацій сільськогосподарського виробництва в сільськогосподарських підприємствах області за 2010-2020 роки слід зазначити, що він має найвище значення у 2020 році. Це означає, що цього року було зафіксовано найвищий рівень економічної ефективності аграрних інновацій

У процесі аналізу як робочу гіпотезу можна використовувати припущення про кореляцію між цими показниками та рівнем рентабельності. Основним показником ефективності інноваційно-інвестиційної діяльності є рівень рентабельності, а фактично виведеними показниками є продуктивність землі, фондо-трудова та фондопродуктивність техніко-технологічних інноваційних ресурсів; ефективність роботи, відмінні методи управління. Проте при вдосконаленні методології визначення ефективності інноваційної діяльності в аграрному секторі завжди можна враховувати, що значення цих показників у різних галузях сільського господарства та виробництва буде різним. Дослідження показників розвитку сільськогосподарських підприємств Львівської області дозволяє зробити висновок про підвищення їх інноваційності, що підтверджується таксономічним аналізом відповідних показників діяльності. Разом інноваційні інструменти підсилюють загальний синергетичний ефект та стають запорукою виникнення конкурентоспроможного виробництва. Подальші дослідження можуть використовувати інші методологічні підходи до оцінки ефективності інноваційної діяльності. Цей показник доводить глибину переробки сільськогосподарської продукції із застосуванням найсучаснішого обладнання та побічно підтверджує ефективність інновацій. Зокрема, найбільш доцільним методичним підходом вважається оцінка ресурсів ефективності в галузевому контексті.

Необхідність аналізу інвестиційно-інноваційного розвитку України підтверджується необхідністю встановлення динаміки ефективності інвестицій

в інноваційну діяльність, рівня інноваційної активності підприємств, ефективності науково-дослідної діяльності, джерел інвестування в інноваційну діяльність, які є основою для прийняття організаційних, економічних, фінансових та інвестиційних рішень.

Згідно з досвідом розвинених країн, зокрема американської статистики, де одним із часткових показників ефективності є частка ціни сільськогосподарської продукції в кінцевій ціні реалізації харчових продуктів.

Для забезпечення ефективності впровадження інновацій у сільськогосподарських підприємствах необхідно:

- розробити програми стимулювання їх інноваційної діяльності; створити стратегію максимального використання свого інноваційного потенціалу; активізація впровадження інновацій на підприємствах з метою підвищення конкурентоспроможності продукції та послуг на ринку;
- надати фінансову підтримку для придбання новітніх технологій, сортів сільськогосподарських культур, обладнання;
- сприяння міжнародному та міжрегіональному трансферу технологій;
- удосконалювати страхування від інноваційних загроз, залучати інвестиції та раціонально їх розподіляти та використовувати.

Інноваційна діяльність при правильному впровадженні призводить до позитивного результату. У діяльності сільськогосподарських підприємств впровадження інновацій слід розглядати як послідовність таких етапів, а саме: розробка інновацій, їх перевірка, впровадження та відтворення.

Для успішного впровадження інноваційного виробництва сільськогосподарські підприємства нашої Львівської області мають потенціал, але на державному рівні необхідна низка дій, а саме:

- орієнтація фінансово-кредитних установ на надання кредитів підприємствам, які здійснюють інвестиційну діяльність;
- надання пільг підприємствам, які створюють інноваційний продукт; забезпечення стабільної економічної ситуації в країні з метою залучення інвестицій в агропромисловий комплекс.

РОЗДІЛ 3

НАПРЯМИ ПІДВИЩЕННЯ РІВНЯ ІННОВАЦІЙНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОГО ВИРОБНИЦТВА У СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

3.1 Рекомендації щодо вибору стратегії інноваційного розвитку сільськогосподарських підприємств

Економічний інноваційний розвиток будь-якої країни в ринкових відносинах реалізується безпосередньо окремими суб'єктами господарювання, які під впливом багатьох внутрішніх та зовнішніх факторів діють. Визначають загалом економічну активність підприємства ці фактори та інноваційну активність зокрема. Отже, здійсненні діяльності інноваційної підприємства у формі будь-якій, ґрунтується на наявних ресурсів оцінці та стратегії компанії розвитку, господарювання зовнішніх умов, що включають і заходи зі інноваційного стимулювання. Тому, підприємство інноваційне діє на підставах, визначених українськими законами та використовує пільги, державою надані асоціацій новаторських підприємців; при цьому враховує діяльність агентств, бізнесових консультантів тощо.

Детальний аналіз літератури [20; 24] доказав, що при розробці стратегії інноваційного розвитку підприємств, необхідно знати такі основні принципи:

- продуктом основної діяльності будь-якої організації є не тільки послуги та продукція, а і розвиток людський, що набуває досвіду щодо побудови структури, розвитку взаємозв'язків, управління процесами на різних рівнях та участь приймає в процесі діяльності підприємства;
- обирати потрібні ресурси підприємству потрібно з врахуванням сучасних вимог використання синтезу новітніх технологій, використання енергозбереження та технологій безвідходного виробництва;
- інноваційний стратегічний вибір підприємства пов'язаний у її

зовнішньому оточенні та з формуванням більш ефективних взаємозв'язків всередині компанії;

- продукція, що виробляється підприємствами, мусить стимулювати культурний та інноваційний розвиток споживачів;
- інноваційної стратегії розробка повинна ґрунтуватись на співробітництві між пошуком партнерів для формування інноваційних кластерів, коопераційних зв'язків з іншими підприємствами, підрозділами підприємства, командної роботи;
- направлення частини прибутку підприємства на подальший розвиток інноваційний;
- удосконалення технологій, проведення досліджень, розвиток системи управління, підвищення кваліфікації персоналу тощо.

В цілому стратегія підприємства інноваційна повинна бути направленою на найшвидші впровадження інноваційної моделі розвитку підприємства.

З аналізу спеціальної літератури [32, 34], є багато різновидів інноваційних стратегій підприємства:

- *наступаюча стратегія інноваційна*, вона передбачає орієнтування на дослідження та новітніх технологій використання. Для цієї стратегії притаманні висока ефективність та рівень високого ризику, її реалізація потребує вищої кваліфікації технічного та управлінського персоналу. Ця стратегія типова для великих об'єднань компаній, кластерів, але вона може використовуватись як малими, так і середніми підприємствами за умови концентрації зусиль на двох або одному інноваційних проектах;
- *стратегія захисна* характерна високим рівнем технічних розробок, невисоким рівнем ризику і певною часткою ринку. Підприємства, які використовують цю стратегію, мають високий рівень розвитку технологічної та технічної складової виробництва, крупна якість товару, малі витрати виробництва. Отже, захисна стратегія використовується підприємствами, які мають міцні конкурентні позиції;
- *стратегія перехідна* передбачає використанням сильних сторін

підприємства і поганих сторін конкурентів, відсутністю прямої конфронтації з противниками, тобто здійснюються заповнення вільних ніш і ідентифікація у ринковому просторі. Вона часто здійснюється за допомогою модифікації типових моделей товарів;

- *поглинальна стратегія* (ліцензування) реалізується через використання розробок, які виконані іншими організаціями;
- *стратегія імітацій* передбачає випуск удосконалених та модернізованих продуктів інших підприємств. Підприємства, які використовують цю стратегію, мають вищий рівень розвитку виробництва, вищу технологічно-організаційну здібність, добре знають потреби ринку; *розбійника стратегія*, при використанні якої підприємство безкомпромісно доробляє вже продукцію, яка існує в іншого виробника. Ця стратегія характеризується малими інноваційними підприємствами, які мають технології нові, нові принципово технічні рішення для виробництва товарів, які вже випускаються.

Окрім зазначених вище стратегій інноваційних підприємство мусить спрямувати свої зусилля на створення нового ринку для реалізації принципово нового продукту, об'єднання з іншими компаніями, залучення спеціалістів компаній-конкурентів. В практичній діяльності отримує місце поєднання наведених стратегій інноваційних, таким чином важливим становиться визначення підприємством співвідношення ресурсів, які спрямовуються на виконання кожної стратегії.

При виборі стратегії інноваційної підприємства рекомендується враховувати наступні основні чинники:

- підприємства (зв'язки коопераційні, судьбу у цільових державних програмах,
- головні цілі розвитку підприємства: збереження ринкових позицій,
- позиції конкурентні підприємства на ринку та імідж його новатора; існуючі ресурси (кадрові, фінансові, сировинні, технічні) та можливості
- входження до складу кластеру інноваційного);
- економічне зростання компанії, його покращання, на зовнішні ринки вихід і

т. і.

При середній забезпеченості ресурсами лідера, необхідними для ведення діяльності інноваційної, варто використовувати стратегію захисту, що дає змогу прикріпити конкурентні позиції та свій ринок захистити. При малій забезпеченості ресурсами, лідеру підприємству потрібно звернутись до імітаційної чи проміжної стратегій, використання яких при малих витратах дає можливість прикріпити статус новатора на ринку та забезпечить потрібний прибуток.

Для лідерів підприємств ринку найбільш доцільним є використання наступальної стратегії та стратегії захисної за умовами високої забезпеченості ресурсами. Це дає змогу створити, по суті, недосяжні товари для конкурентів. З метою обґрунтування вибору інноваційної стратегії підприємства з урахуванням впливу таких чинників, як забезпеченість ресурсами (достатня кількість і висока якість ресурсів, середня та низька) та конкурентні позиції підприємства (підприємство-лідер, підприємство-послідовник, підприємство зі слабкими конкурентними позиціями), автором роботи розроблено матрицю вибору стратегії інноваційної, яка показана в таблиці 3.1.

Для послідовника-підприємства використання стратегії наступаючої, навіть за умови забезпеченості вищими ресурсами, інколи обґрунтованою є, але може шанс дати лідером стати при розробці концептуально товару нового.

При малому рівні забезпеченості ресурсами послідовнику підприємству, як і підприємству з конкурентними низькими позиціями вибирати потрібно стратегію імітаційну чи розбійницьку. Підприємству зі конкурентними малими позиціями результат великий може дати стратегії використання проміжної та ліцензування стратегії при забезпеченості вищій ресурсами; розбійницької та імітаційної стратегій при пересічному рівні забезпеченості ресурсами.

Але продуманим більш, з автора точки зору, є в такому випадку використання стратегії захисної, що зкріпити дає можливість позиції підприємства конкурентні.

Таблиця 3.1. Матриця вибору інноваційні стратегії підприємств залежно від забезпеченості інноваційної діяльності ресурсами та співвідношення позиції підприємства на ринку

Ресурсна забезпеченість інноваційної діяльності	Рівень	Позиції підприємства на ринку		
		Лідер-підприємство	Послідовник-підприємство	Зі слабкими конкурентними позиціями підприємство
Переважаючий (вищий)	Стратегія наступальна, стратегія захисна	Захисна стратегія, стратегія проміжна	Проміжна стратегія, стратегія ліцензування	Стратегія імітаційна
	Захисна стратегія, інноваційна	Проміжна стратегія, стратегія ліцензування	Стратегія імітаційна	Стратегія імітаційна
	Проміжна стратегія, стратегія імітаційна	Стратегія імітаційна	Стратегія імітаційна	Стратегія імітаційна

Для активізації виготовлення та піднесення низьких та середніх інноваційних виробництв потрібно, в чергу першу, підняти законодавче забезпечення діяльності підприємницької в галузі інновацій – розробити дієвий механізм інтелектуальної захисту прав власності, удосконалити систему інноваційної стимулювання діяльності суб’єктів окремих господарювання, удосконалити забезпечення законодавче діяльності технопарків тощо.

Головним засобом в нашій державі, що поєднує виробництво і науку на основі підходу кластерного, є організація технологічних парків. Практично є шістнадцять технологічних парків в Україні. Найвідомішим технопарком України є Інститут електрозварювання ім. Патона Е.О., в якому розроблено було високочастотного зварювання технологію тканин м’яких організму людського (створена разом з хірургами вченими інституту), що всесвітньою сенсацією стала. Проявили зацікавленість такі країни, як Корея, Японія,

Китай та країни інші.

Основними проблемами, з якими учасники вітчизняні технопарків зіштовхуються, такі як:

- механізмів відсутність дієвих державної підтримки, наприклад компенсація ставки відсоткової комерційних банків,
- фінансування державне необхідне через спеціальні процесу фонди комерціалізації інновацій і т.д;
- стимулів відсутність для залучення до фінансування полісів технологічних капіталу приватного, яке сприяло б зменшенню навантаження на бюджет Державний країни;
- низька якість інкубаторів бізнесових організації, в яких здійснюється комерціалізація розробок інноваційних.

Отже, на рівні мікроекономічному для активізації інноваційної діяльності необхідно удосконалити забезпечення правове діяльності інноваційних підприємств та стимулювати технопарків створення. При цьому увагу важливо акцентувати на створення стимулюванні бізнесових інкубаторів, яке дасть змогу підвищити рівень комерціалізації інновацій.

Інноваційні та інвестиційні процеси в будь-якій країні економіці пов'язані тісно з пошуком, розробкою, освоєнням, вдосконаленням та реалізацією продуктів нових, робіт чи послуг, процесів, господарювання методів, їх збільшенням і якісному плані та розвитком від науково-технічної моделі до реального процесу. 10 липня 2019 року Кабінет Міністрів України розпорядженням «Про схвалення на період до 2030 року Стратегії розвитку сфери діяльності інноваційної» № 526-р [33], власне схвалив представлену розвитку Стратегію і зобов'язав Міністерство освіти і науки разом з такими ж центральними зацікавленими органами влади виконавчої розробити та подати на 2019- 2021 роки проект плану заходів з реалізації Стратегії та з 2022 року починаючи розробляти та на розгляд подавати проекти трирічних заходових планів.

Цілі Стратегії у національній розбудові полягають інноваційної

екосистеми для швидкого забезпечення та якісної трансформації ідей креативних в продукти інноваційні та послуги, рівня підвищення інноваційності економіки національної, що передбачає сприятливих створення умов для розвитку інноваційної сфери, збільшення кількості впроваджуваних розробок, підвищення віддачі економічної від них, залучення інвестицій в діяльність інноваційну.

Проведений аналіз стану порівняльній системи інноваційної України відносно рівня світового свідчить на основі індексів міжнародних, що Україна має високий потенціал науковий та освітній, здатний продукувати нововведення різноманітні у вигляді ідей, патентів, наукових розробок. Було виділено для розвитку інновацій недоліки основні та переваги в Україні (рис. 3.1).

Рис. 3.1 Основні конкурентні переваги для розвитку інновацій в Україні та бар'єри

Джерело: узагальнено автором на основі [33]

Розглядається механізм інноваційного розвитку як механізм взаємозв'язку і функцій взаємодії, процесу та підсистем, які його забезпечують, спрямований на найбільш ефективно його здійснення включають в себе сукупність елементів зовнішнього і внутрішнього

середовища на різних етапах інноваційного процесу створення, трансферу, впровадження новацій стартапу чи існуючого підприємства, трансформації ідеї в інноваційну продукцію виявлено такі проблеми, які повинні бути розв'язані за допомогою інструментів державної політики.

До основних заходів економічного і фінансового регулювання інноваційного розвитку відносяться: розвиток пропозиції і розширення попиту на інновації, створення стимулів для конкуренції в галузі інновацій та сприятливого інвестиційного клімату, правові умови інноваційного розвитку.

Аби зв'язки налагодити інноваторів українських з точно зацікавленими у комерціалізації інновацій партнерами пропонуються такі заходи (рис 3.2).

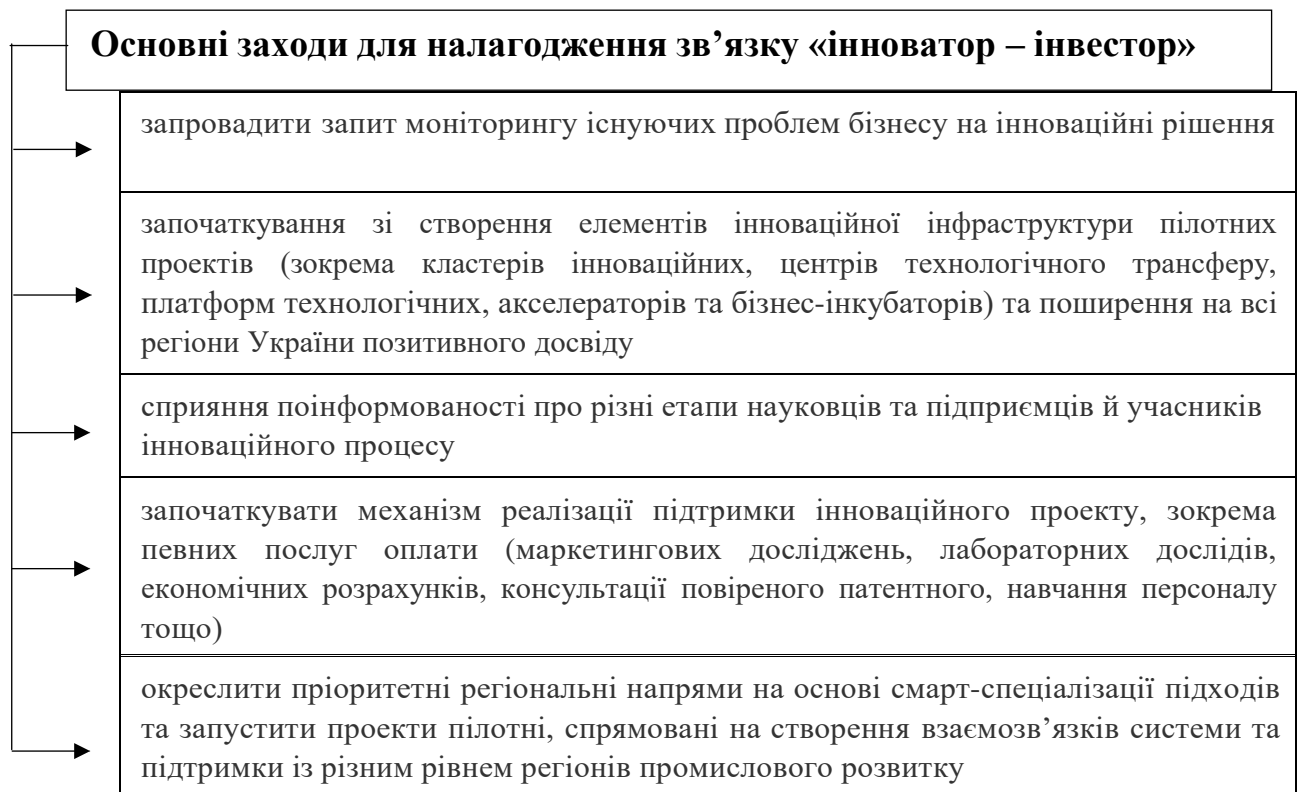

Рисунок 3.2. Основні заходи для налагодження зв'язків інноваторів з потенційними інвесторами

Джерело: складено автором на основі [33]

Очікується, що реалізація стратегії надасть збільшення:

- кількості фізичних осіб та господарювання суб'єктів, які займаються винахідництвом, прикладними дослідженнями та науково-технічними розробками, насамперед за межами державного сектору;
- кількості суб'єктів господарювання, які подають послуги із комерціалізації рішень технологічних;
- надходжень від продажу та використання (насамперед, експорту) об'єктів власності інтелектуальної, продукції наукоємної (результатів наукових досліджень та науково-технічних (експериментальних) розробок, програмного забезпечення, ноу-хау, інших послуг інтелектуальних);
- обсягів позабюджетного фінансування опрацювань наукових і науково-технічних (експериментальних) розробок;
- інвестицій частки у нематеріальні активи від усього діапазону капітальних вкладень;
- частки доходів від експлуатації та об'єктів продажу інтелектуальної власності виробництва власного у фінансуванні установ вищої освіти;
- частини підприємств, які інноваціями займаються, зокрема малих.

На сьогодні в Україні є тільки Стратегія інноваційного розвитку України, а стратегії чи програми виведення на вищий рівень потенціалу інвестиційного нашої країни немає.

Нами була розроблена розвитку Концепція інноваційно-інвестиційних процесів в нашій державі (Додаток В). Несприятливий клімат економічний всередині країни є головною проблемою гальмування приходу інвестицій до нашої країни та відповідно інноваційної зниження привабливості наших підприємств.

Метою Концепції є умов покращення для активізації процесів інноваційно-інвестиційних, спрямованих на економіки модернізацію та забезпечення сталого розвитку економічного.

Наданий документ спрямований на розв'язання цих проблем:

- деформація структурна та значне відставання економіки української за продуктивністю підприємства та рівнем добробуту населення;
- обсягу зменшення інвестицій в капітал основний;
- темпів зниження збільшення прямих інвестицій;
- відсоток малий створення інноваційних продуктів;
- ефективність ринків мала;
- рівень технологій застосовуваних малий і, тому, виробництво товарів з доданою низькою вартістю.

Серед основних шляхів розв'язання проблем зазначених є такі:

- створення для зміни умов вектора розвитку економіки української для переходу до моделі інноваційно-інвестиційного розвитку;
- удосконалення у галузі законодавства інвестування та розвитку інноваційного;
- поліпшення, представлення розробки методології та оцінювання стартапів у галузі інноваційній;
- визначення правил та механізмів участі держави у інвестуванні, реалізації та комерціалізації проектів інноваційних;
- опрацювання критеріїв відбору проектів інноваційних для інвестування з бюджету державного, з урахуванням особливостей арени економіки;
- виготовлення умов для забезпечення розвитку інвестування прямого тавенчурного капіталу.

Сподіваємось, що Концепція запропонована і дозволить основні макроекономічні показники розвитку України покращити, укріпивши її позиції на ринках світових, підвищить обсяг інвестицій в капітал основний, допустить оновити технічну базу підприємств вітчизняних та наростить кількість інноваційних проектів.

3.2 Формування системи орієнтованого інноваційно розвитку підприємств аграрних

Україна, як держава, повністю інтегрована у світову економіку, під впливом трансформацій перебуває інноваційної глобальної сфери аграрної і цим їх формування визначає. Розгляд напрямів основних сучасних використання досягнень інноваційних у виробництві сільськогосподарському України дозволяє висновок зробити, що прояви найяскравіші інноваційних досягнень спостерігаються у таких сферах сільськогосподарського виробництва: по-перше, впровадження нових гібридів і рослин сортів; по-друге, використання технологій новітніх.

Реалізація ефективної діяльності інноваційної сільськогосподарських підприємств відбуватися може лише завдяки держави підтримці, яка має відбуватися через систему механізмів економічних та важелів. Зокрема, основними елементами державної підтримки податкової інновацій є:

- зниження податку на цілі інноваційні на суму витрат збільшення; пільгове дивідендів оподаткування, отриманих за акціями компаній інноваційних;
- звільнення від прибутку оподаткування від реалізації інноваційних проектів на кілька років;
- зниження ставок податку на прибуток для спрямування коштів резервних на державні та дослідження спільні та розробки;
- забезпечення пільг для інноваційних проектів за відповідними пріоритетними програмами;
- фінансування інновацій за рахунок від прибутку відрахувань до оподаткування внесків до фондів інноваційних.

Розробити необхідно та запровадити ефективну орієнтовану інноваційно стратегію розвитку підприємств сільськогосподарських та її реалізувати на основі ефективну інноваційну політику. Створення стратегії такої для аграрних компаній є основою планування стратегічного, яке визначає заходів комплекс,

пов'язаних з виробництвом продукції нової, впровадженням нових технологій і застосуванням, ефективною виробництва організацією, а також створенням збуту мережі та її просування систематичне. Підвищення конкурентоспроможності підприємств сільськогосподарських потребує стратегії створення, яка б сприяла не тільки швидкій до змін адаптації, а й давала можливість б повноцінно та використовувати ефективно наявний ресурсний підприємства потенціал (рис. 3.3).

Розробка моделі – це процес складний і постійний, який полягає в оцінці безперервній визначення цілей і завдань з стану урахуванням оточення компанії. Основою стратегії є позиція ринкова компанії та побудова ефективної політики науково-технічної.

Тому характер урахування трансформаційний аграрного сучасного економічного сектора в галузь наукомістку виробництва, стратегія розвитку орієнтованого інноваційно підприємства сфери аграрної є інструментом саме на період довгостроковий, а отже, напрям розвитку майбутнього визначає.

Формування стратегії орієнтованого інноваційно розвитку можливість дасть впливати на конкурентоспроможності підвищення продукції агропідприємств, забезпечити конкурентні позиції стійкі та ефективність підвищити їх функціонування.

При цьому ключовим елементом є чітке визначення та формулювання цілей компанії, що дозволить визначити правильні вектори інновацій на різних рівнях організації (Додаток Б).

Враховуючи викладене та перспективи співпраці України зі Світовою організацією торгівлі та ЄС, напрямок інноваційного розвитку вітчизняного агропромислового комплексу слід розглядати як стратегічне завдання, а всі дії, передбачені в цьому напрямку, – як стратегічне завдання. пріоритет.

Це означає, що фінансування їх має здійснюватися насамперед не лише з державного та місцевих бюджетів, а й за рахунок приватних інвесторів, оскільки це якісно новий фактор зростання агропромислового виробництва та ефективно вирішення продовольчої проблеми в Україні.

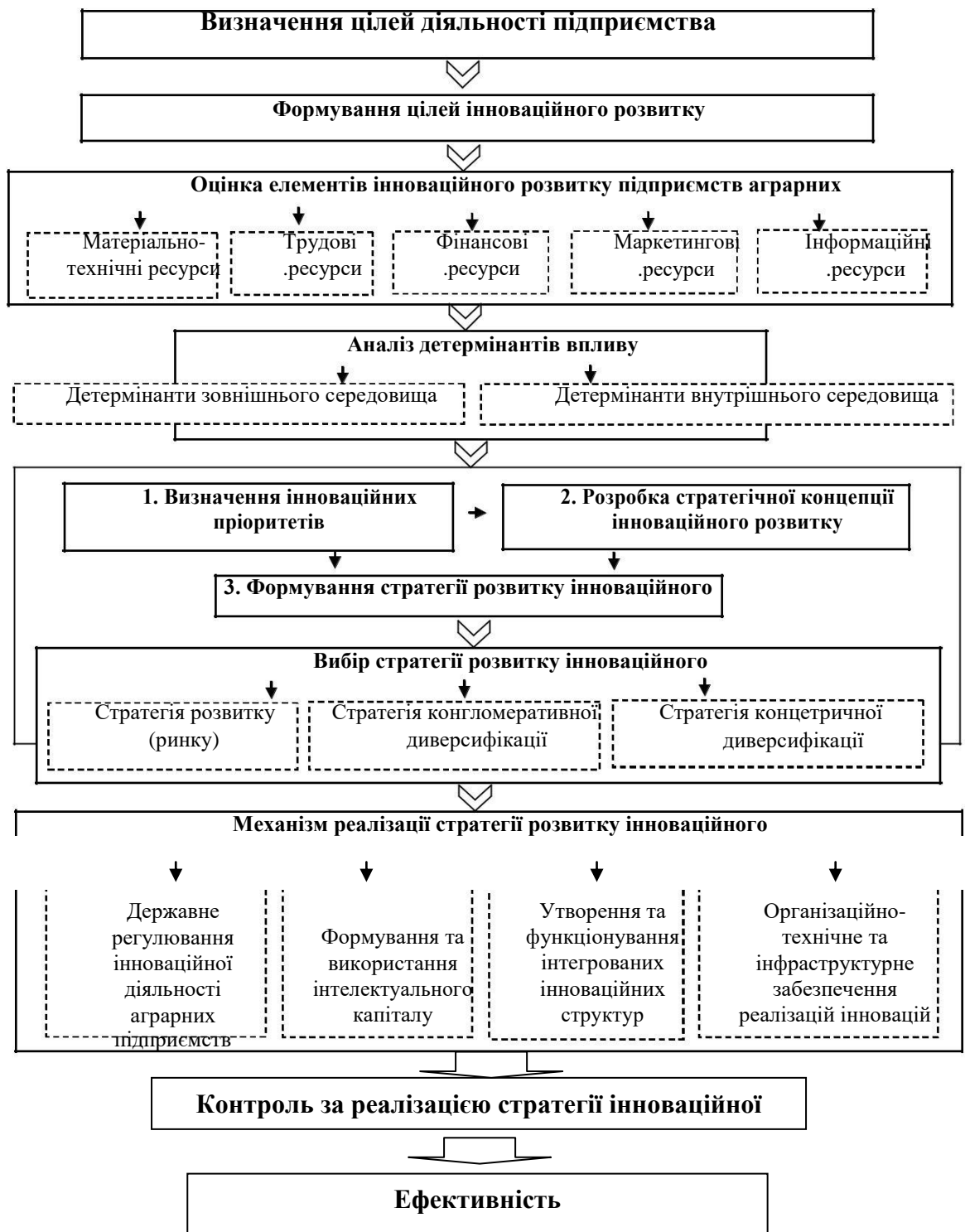

Рисунок 3.3 Розробка концептуальної моделі стратегії орієнтованого інноваційно розвитку підприємства аграрного

Застосування нових досягнень науки і техніки, передових технологій і досягнень високих технологій, виробництво екологічно чистих і нових продуктів харчування, на які є великий попит на внутрішньому та зовнішньому ринках, забезпечить не тільки високу продуктивність сільського господарства, а й необхідні ресурси для вирішення складних проблем соціального розвитку та реконструкція інфраструктурного селища. Для значного підвищення ефективності інновацій необхідна державна підтримка та законодавча підтримка. З метою наукового супроводу та активізації цього важливого напрямку створена та активно працює сільськогосподарська дорадча служба, яка надає консультації всім зацікавленим з різних питань сільського господарства.

РОЗДІЛ 4 ОХОРОНА ПРАЦІ

4.1. Аналіз організації охорони праці

На даний час на території України діє Закон «Про охорону праці». Оновлені правила охорони трудової діяльності у аграрному виробництві були введені в дію 01.01.2018 році. Конституційне право громадян нашої держави на захист їх життя і здоров'я у процесі трудової діяльності відображено у Законі України «Про охорону праці». Законом (ст. 4) чітко визначені пріоритетні напрями реалізації конституційного права громадян на захист їх життя і здоров'я в процесі трудової діяльності, серед яких основними є:

- пріоритет життя і здоров'я трудової діяльності керівників по відношенню до результатів виробничої діяльності підприємства;
- повна відповідальність роботодавців за створення безпечних нешкідливих умов трудової діяльності;
- соціальний захист трудової діяльності керівників, повне відшкодування збитків особам, які потерпіли від нещасних випадків на виробництві та профзахворювань.

Прогнозування подій у вигляді аварій, травм і катастроф на виробництві має важливе значення у розробці ефективних заходів їх запобігання. Існуючі методи прогнозування таких подій в основному ґрунтуються на аналізі стану охорони трудової діяльності в сільськогосподарських підприємствах Львівської області.

В сільськогосподарських підприємствах Львівської області організація охорони трудової діяльності здійснюється згідно Законів України "Про охорону праці ", "Про пожежну безпеку", "Про забезпечення санітарного та епідеміологічного благополуччя населення".

Відповідно до чинного законодавства щодо організації захисту трудової діяльності, в господарстві відповідальним за стан охорони трудової діяльності є

керівник. Територія господарств відповідає вимогам ДБН Б.2.4-3-95, санітарних норм проектування, правил пожежної безпеки в Україні.

Оскільки, в основному, небезпеки виникають в результаті роботи виробничого обладнання, де відбувається процес його старіння, спрацювання його деталей, поломок тощо, то це призводить до травмонебезпечних ситуацій. Також на робочих місцях створюються небезпечні умови, що може спричинити травму чи захворювання. Основні недоліки, що можуть спричинити травматизм у господарстві такі:

- недотримання правил безпеки при посівних роботах;
- нерегулярність проведення перевірок стану пневматичних коліс, легкості їх обертання;
- використання пошкоджених засобів індивідуального захисту;
- затертість попереджувальних написів на обладнанні;
- недодержання вимог безпеки щодо робіт з отрутохімікатами;
- відсутність у призначених місцях знаків безпеки.

При проведенні стану охорони трудової діяльності в агропідприємствах у приміщеннях, в основному, дотримані вимоги санітарно-гігієнічних умов трудової діяльності. Це стосується підносної вологості повітря, температурного режиму. Окремі робочі місця, мають пошкоджену вентиляцію. Для працюючих в умовах запиленості і загазованості визначені спеціальні режими трудової діяльності, харчування й відпочинку.

Водночас, в сільськогосподарських підприємствах Львівської області є невирішеним питання оновлення засобів індивідуального захисту та спецодягу, так як спецодяг створює в процесі роботи необхідні гігієнічні умови, забезпечує нормальну терморегуляцію організму, добре очищається від забруднення, є легким та ручним і впливає на продуктивність трудової діяльності.

Для проведення аналізу виробничих травм та професійних захворювань використовуються різні методи. Основні показники стану охорони трудової діяльності та їх розрахунки занесені в табл. 4.1.

Аналізуючи показники табл. 4.1, бачимо, що кількість нещасних випадків коливається. Показники частоти травматизму то зростають то знижуються, що свідчить про певні недоліки в роботі по охороні трудової діяльності. Показники тяжкості травматизму практично не збільшились і знаходяться в допустимих межах.

Таблиця 4.1 Основні показники з охорони трудової діяльності в сільськогосподарських підприємствах Львівської області

Показники	Умовні позначе-	Рік		
		2018	2019	2020
Середньоспискове число працюючих	Пр	4980	4370	4370
Кількість нещасних випадків		38	44	36
Кількість днів непрацездатності	Дн	1220	1322	1235
Показник частоти травматизму	Пч	6	8	5
Показник тяжкості травматизму	П _т	9	19	18
Показник втрат (непрацездатності)	П _в	73,17	382,2	703,3

Отже, проаналізувавши стан охорони трудової діяльності, можна зробити висновок, що важливе місце у господарстві відведено питанням створення й підтримки здорових і безпечних умов трудової діяльності. Водночас, потрібно зменшити показник частоти травматизму, що є важливим завданням охорони трудової діяльності. Необхідно створити такі умови у господарстві, які б гарантували повну безпеку працюючих, при яких максимальна продуктивність трудової діяльності відповідала б найменшим затратам енергії організму людини, відповідно при цьому зберігається висока продуктивність трудової діяльності.

4.2 Планування заходів з охорони трудової діяльності в агропідприємствах

До заходів щодо поліпшення умов трудової діяльності належать всі види діяльності, спрямовані на попередження, нейтралізацію або зменшення негативної дії шкідливих і небезпечних виробничих факторів на трудової діяльності керівників.

На даний період у сільськогосподарських підприємствах потрібно впровадити певні заходи, зокрема:

- закупити достатню кількість засобів індивідуального захисту;
- відремонтувати внутрішні проїзні шляхи та сполучення;
- у відповідних місцях встановити попереджувальні знаки та знаки безпеки;
- регулярно проводити технічний огляд сільськогосподарської техніки;
- періодично трудової діяльності керівникам, зайнятим на вантажно-розвантажувальних роботах проходити медичні огляди згідно ДНАОП 0.03-4.02-94.

Розглянемо окремі заходи з захисту трудової діяльності та їх забезпечення фінансової підтримки у сільськогосподарських підприємствах Радивилівського району (табл.4.2).

Таблиця 4.2 Заходи з охорони праці та витрати коштів в с.-г. підприємствах Львівської області

№	Зміст заходів	Вартість робіт на 2020 р., грн.	Терміни виконання заходів	Відповідальний за виконання заходів
1	а) придбання засобів індивідуального захисту	20180	протягом року	керівники господарств
	б) покращення протипожежної безпеки	25000	протягом року	керівники господарств
	в) впровадження елементів нової технології	75000	протягом року	керівники господарств
2	Виділено або використано коштів	120180	-	-

4.3 Ефективність заходів з охорони праці

У результаті реалізації заходів з захисту трудової діяльності створюється певний і соціальний і економічний ефект, який виражається: з одного боку, підвищенням продуктивності праці, збільшенням обсягу випуску продукції за рахунок повного використання номінального фонду робочого часу і основних виробничих фондів; з іншого, - зниженням матеріальних затрат внаслідок ревматизму і захворювань за рахунок зниження оплати листків непрацездатності.

До основних елементів, які складають матеріальні наслідки травматизму відносять:

- виплати за листками непрацездатності в результаті травматизму, грн.;
- вартість невиробленої продукції в результаті нещасних випадків, грн.;
- інші матеріальні витрати, грн., які включають затрати на утримання стаціонарних і лікування амбулаторних хворих, доплати при тимчасовому переведенні потерпілих на легшу роботу, допомогу членам сімей потерпілих, затрати на підготовку кадрів на місце тих, що вибули через травми.

Складають таблицю для отримання початкових даних показників матеріальних наслідків травматизму (табл.4.3).

Таблиця 4.3 - Показники матеріальних наслідків травматизму в с.-г. підприємствах, 2020 р.

Показники	Значення показника
Затрати трудової діяльності в результаті виробничого травматизму, дні	559
Середньоденна заробітна плата одного працівника, грн.	238
Витрати на оплату лікарняних листків, грн.	6308
Середньоденна вартість виробітку одного трудової працівника, грн.	819
Вартість недоданої продукції у результаті виробничого травматизму, грн.	19058

Аналізуючи дані таблиці 4.3, бачимо, що в результаті травматизму господарство виділить на виплату лікарняних листів 6308 гривень. Для отримання початкових даних стосовно захворювань складають таблицю показників матеріальних наслідків у результаті захворювань, пов'язаних із несприятливими умовами трудової діяльності в с.-г. підприємствах Львівської області (табл. 4.4).

Таблиця 4.4 - Показники матеріальних наслідків у результаті захворювань, пов'язаних із несприятливими умовами трудової діяльності в с.-г. підприємствах Львівської області, 2020 рік

Показник	Значення показника
Втрати люд.- год. в результаті захворювань, дні	160
Середньоденна зарплата одного працівника, грн.	230
Затрати на оплату лікарняних листків, грн.	1340
Середньоденна вартість виробітку одного працівника, грн.	810
Вартість недоданої продукції у результаті захворювання, грн.	6820

За результатами таблиці видно, що в с.-г. підприємствах Львівської області вартість недоданої продукції у результаті захворювання трудової діяльності працівника становить 6820 грн.

На основі розрахованих показників, а також даних із таблиць 4.3 і 4.4 складаємо загальну таблицю економічної ефективності заходів з покращання охорони трудової діяльності (табл. 4.5).

Економічний ефект заходів з покращання умов трудової діяльності визначаємо за формулою 4.1:

$$E = Пд + C_{л} - K, \quad (4.1)$$

де $Пд$ - додаткова продукція, випущена в результаті зниження виробничого травматизму і захворюваності, грн.;

$C_{л}$ - кошти, зекономлені на оплату лікарняних листків у результаті зниження виробничого травматизму і захворюваності, грн.;

К - сума коштів, затрачених на заходи щодо попередження нещасних випадків і захворювань у господарстві, грн.

Таблиця 4.5. Економічна ефективність заходів з покращання охорони трудової діяльності в с.-г. підприємствах Львівської області, 2020 р.

Показники	Значення
Затрати трудової діяльності в результаті виробничого травматизму і захворювань, дні	8770
Затрати на оплату лікарняних листів	84620
Вартість недоданої продукції, грн.	123870
Матеріальні витрати в результаті захворювань і виробничого травматизму, грн.	232560
Економічна ефективність від впровадження заходів щодо покращання умов трудової діяльності, грн.	211520
Сума коштів для покращання умов охорони трудової	312018
Термін окупності вкладених капіталовкладень, роки	0,96

Величина К складається із суми витрат на протипожежні заходи, спецодяг, спеціальне харчування та інші витрати, пов'язані із заходами щодо покращання умов трудової діяльності та іншими заходами з охорони трудової діяльності.

Окупність вкладень (С, років) можна визначити за формулою 4.2:

$$C = K / E \quad (4.2)$$

Проаналізувавши дані таблиці 4.5 можна побачити, що економічний ефект від впровадження заходів на покращання умов охорони трудової діяльності становить 1152 гривень., при цьому сума коштів на покращання умов трудової діяльності становитиме 1200 гривень, які окупляться на протязі 0,96 року.

Таким чином, на майбутнє в с.-г. підприємствах Львівської області, слід збільшувати забезпечення фінансової підтримки витрат на захист трудової діяльності, покращувати стан охорони трудової діяльності за рахунок наявних у господарстві засобів та забезпечувати на належному рівні трудову дисципліну.

4.4 Організація захисту населення в надзвичайних ситуаціях

Надзвичайні ситуації, які постійні виникають у світі пов'язані з природними катаклізмами, катастрофами тощо. Ризик надзвичайних ситуацій природного і техногенного характеру невпинно зростає. Тому забезпечення безпеки та захисту населення, економіки і національного надбання держави від негативних наслідків надзвичайних ситуацій повинно розглядатися як невід'ємна частина державної політики національної безпеки. Держава повинна постійно дбати про захист населення і територій у разі загрози та виникнення надзвичайних ситуацій.

Захист населення і територій є системою загальнодержавних заходів, які реалізуються центральними і місцевими органами виконавчої влади, виконавчими органами рад, органами управління з питань надзвичайних ситуацій та цивільного захисту, підпорядкованими їм силами та засобами підприємств, установ, організацій незалежно від форм власності добровільними формуваннями, що забезпечують виконання організаційних, інженерно-технічних, санітарно-гігієнічних, протиепідемічних та інших засобів у сфері запобігання та ліквідації наслідків надзвичайних ситуацій.

Згідно Закону «Про цивільну оборону України» [5] держава, як гарант цього права створює систему Цивільної оборони, яка на межі має захист населення від небезпечних наслідків аварій і катастроф техногенного, екологічного, природного та воєнного характеру. Тобто держава не тільки проголошує право населення на захист свого життя і здоров'я в умовах надзвичайних ситуацій, але і гарантує це право створюючи загальну систему захисту населення, систему цивільної оборони. Відповідальність за організацію та стан цивільної оборони на об'єктах господарювання несе керівник господарства, установи та організації. Заступник начальника цивільної оборони керує розробленням плану евакуації на кожен можливу надзвичайну ситуацію, організовує підготовку місць для евакуйованих .

На території с.-г. підприємств Львівської області можливі надзвичайні ситуації техногенного характеру. Тут є потенційно-небезпечні об'єкти, а саме,

лінії електропередач, автомобільні траси та залізничні колії. Велику небезпеку на даних підприємствах становлять пожежі. Щоб уникнути цього виконавці робіт повинні бути проінструктовані про заходи пожежної безпеки відповідальними особами. Місця проведення вогневих робіт повинні бути вільними від горючих речовин у радіусі не менше 5 метрів.

Допуск до роботи осіб, які не пройшли навчання, інструктажу і перевірки знань з питань пожежної безпеки забороняється. Працівники, зайняті на роботах з підвищеною пожежною небезпекою, один раз на рік проходять перевірку знань відповідних нормативних актів з пожежної безпеки.

Проте у досліджуваних підприємствах не завжди дотримуються відповідних правил і вимог з охорони трудової діяльності. Тому важливим питанням є проведення відповідних заходів щодо роз'яснення населенню як діяти у надзвичайних ситуаціях, а також потрібно відшкодувати збитки понесені населенням від надзвичайних ситуацій.

ВИСНОВКИ

У кваліфікаційній роботі здійснено теоретичні узагальнення інноваційного розвитку аграрних підприємств та визначено основні фактори, що впливають на його ефективність, запропоновано нові підходи до здійснення економічної оцінки рівня інноваційності у сільськогосподарських підприємствах Львівської області. Отримані положення свідчать про досягнення поставленої мети, виконання завдань дослідження і дають підстави для таких висновків.

1. Проблема розвитку інноваційної діяльності на засадах використання досягнень науково технічного прогресу в усіх сферах агропромислового комплексу є складною і багатогранною. Впровадження інноваційних технологій – важливе завдання для будь-якого підприємства і визначається як перспективний напрям розвитку, який створює сприятливе середовище для ефективного використання ресурсного потенціалу та формування конкурентоспроможності.

2. Інноваційний розвиток сільськогосподарських підприємств доцільно розглядати як систематизовану сукупність знань, відомостей, організаційних та технологічних рішень, кількісні і якісні зміни економічних відносин, продуктивних сил, результатів господарської діяльності підприємств завдяки впровадження інновацій; стратегію такого інноваційного розвитку підприємства як спрямовуючу на тривкий розвиток сукупність цільових орієнтирів піднесення підприємства за рахунок упровадження інновацій, методів та ключових заходів ведення інноваційної діяльності, формування механізмів забезпечення привабливості агроформування до інновацій, їх перманентної генерації, імплементації та реалізації.

3. Інноваційність сільськогосподарського виробництва, її напрями, інтенсивність та результативність багато в чому визначають стійкість та темпи економічного зростання галузі. Інноваційна діяльність пов'язана з довгостроковими вкладеннями, великими витратами на модернізацію матеріально-технічної бази виробництва та переробки, а також розроблення об'єктів інтелектуальної власності. У роботі через призму діалектики понять «інновації» та «інвестиції» розкрито їхню взаємодію, що призводить до значних результатів у напрямку підвищення ефективності сільськогосподарського виробництва.

4. Уточнено та доповнено категоріальний апарат, пов'язаний з дефініціями

«ефективність», «результат», «ефект», «ресурси», «витрати», проведена класифікація категорії «ефективність» за витратами, рух грошових потоків у часі, повноті обліку результатів і витрат, показана специфіка системи показників оцінки ефективності інновацій. Вивчено взаємозв'язок ефективності інноваційної діяльності та відтворювальних процесів у рослинництві в розрізі критеріїв ефективності та оціночних показників.

5. Можемо підсумувати, що відбулось зростання чистого прибутку на 17,9 % у 2020 році порівняно з 2019 роком. Фінансовий результат до оподаткування зріс на 24,5 %. Також відбулось зростання рівня рентабельності операційної діяльності на 5,8 %.

6. Установлено, що серед факторів, котрі, на думку респондентів, заваджають впровадженню інновацій в їх підприємствах, питому вагу найбільшу мають брак фінансових можливостей це 78.2 % відповідей опитаних, й нестабільність законодавчих ініціатив це 75.4 % відповідей. Майже половину опитаних респондентів відчувають брак нових ідей та низьку забезпеченість необхідною інформацією.

7. Щоб стимулювати інноваційну діяльність в сільськогосподарських підприємствах необхідно на державному рівні зробити сприятливі економічні і організаційні умови функціонування інноваційної економіки і зреалізувати низку заходів, як-от, по підтримці аграрної науки, її лідируючої домінанти в розробці нових технологій й законодавчо урегулювати ліцензійну діяльність в сфері передачі переваг на сорти; увести гарантовані компенсації за упровадження інноваційних технологій; забезпечити пільгове інноваційне кредитування сільськогосподарських підприємств.

8. Прискорений перехід до нових інтенсивних технологій сільськогосподарського виробництва повинно здійснюватися на засадах програми розвитку агросфери, підготовки та реалізації інноваційних проектів у сільськогосподарських підприємствах, що дозволить забезпечити ефективне використання наявного наукового потенціалу галузі, тісну взаємодію й співпрацю органів державної влади, сільськогосподарських підприємств і науки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Про інноваційну діяльність: Закон України від 4 липня 2002 р., № 40-IV [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://www.zakon1rada.gov.ua>
2. Амоша О. І. Організаційно-економічні механізми активізації інноваційної діяльності в Україні / О. І. Амоша // Економіка промисловості. 2006. № 5. С. 15-21.
3. Височан О.С. Наукові підходи до визначення понять "Інновації" та "Інноваційна діяльність" у с.г. Вісник Хмельницького національного університету. 2011. № 2. С. 101-104.
4. Вініченко І.І. Інноваційна діяльність аграрних підприємств: стан та пріоритети. Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. 2012. № 1 (5). Т. 1. С. 44-48.
5. Гаца О. О., Савченко О. Ф. Інновації і їх роль у розвитку продуктивних сил. Інвестиції: практика та досвід. 2008. № 22. С. 27-30.
6. Гуторов А. О. Інноваційний потенціал розвитку аграрного сектора економіки. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2018. № 3(2). С. 183–192.
7. Данилишин Б. М. Корецький М. Х., Дацій О. І. Регулювання розвитку інноваційного потенціалу в економіці : [монографія]. Ніжин : ТОВ «Видавництво «Аспект-Поліграф», 2007. 220 с.
8. Демченко Т. С. Теоретичний інструментарій фінансування інноваційних проектів агроформувань / Т. С. Демченко // Інвестиції: практика та досвід. 2011. № 16. С. 43–48.
9. Дудар Т. Розвиток інноваційної діяльності в аграрному секторі економіки України. Вісник Тернопільського національного економічного університету. 2019. № 1. С. 60-69.
10. Дудник О. В. Інвестиційні стратегії підвищення ефективності використання ресурсного потенціалу аграрних підприємств. Економіка АПК. 2016. № 5. С. 79–86.
11. Єщенко П.С. Економічне зростання без розвитку: причини і шляхи інноваційного перетворення економіки. Економіка України. 2013. № 10. С. 4–20.

12. Захарченко В. І., Балахонова О. В. Обґрунтування побудови механізму управління інноваційним розвитком регіону. *Інноваційна економіка*. 2016. № 7–8. С. 86–90.
13. Заходим М. В. Сучасний стан і тенденції розвитку молочного скотарства в Україні. *Інноваційна економіка*. 2016. № 1-2. С. 53–59.
14. Зоргач А. М. Формування результативної системи управління інноваційно-інвестиційною діяльністю сільськогосподарських підприємств. *Економіка АПК*. 2015. № 8. С. 65–72.
15. Ільчук М. М., Коновал І. А. Ефективність інвестиційного процесу створення та функціонування високотехнологічного сільськогосподарського підприємства. *Економіка АПК*. 2015. № 5. С. 55–61.
16. Інноваційне забезпечення розвитку сільського господарства України: проблеми та перспективи / [Лупенко Ю. О., Малік М. Й., Шпикуляк О. Г. та ін.]. Київ: ННЦ «ІАЕ», 2014. 516 с.
17. Калачова І. В., Шубравська О. В., Прокопенко К. О. Інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств: перешкоди та напрями розвитку. *Статистика України*. 2013. № 1. С. 10–16.
18. Кириченко Н. В. Сучасний стан впровадження інновацій у діяльність аграрних підприємств Херсонської області *Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка*. 2014. Т. 19, вип. 3(2). С. 87–92.
19. Кіпіоро І.М. Проблеми та перспективи інноваційної діяльності сільськогосподарських підприємств. *Економіка аграрного сектора та управління національним господарством*. Вип. 1(53). 2014. С. 120-126.
20. Коваленко Н. В. Інноваційний тип розвитку національної економіки, як необхідна умова ефективної інтеграції у світове господарство. *Прометей*, 2010. № 1. С. 24–26.
21. Лаврук В. В. Інвестиційне забезпечення інноваційних проектів в агропромисловому виробництві: теорія, методологія, практика. Кам'янець-Подільський: Аксіома, 2010. 380 с.
22. Магомедова М.О., Писаренко Я.С. Сучасні методичні підходи до оцінки інноваційно-інвестиційного розвитку підприємства та економічної ефективності

- енергозбереження на підприємствах теплопостачання. Збірник тез міжнародної науково-практичної інтернет -конференції . 2013. С. 139-143.
23. Мазуренко О. В. Розвиток інноваційно-орієнтованого свинарства: монографія. Київ: ННЦ ІАЕ, 2017. 360 с.
24. Месель-Веселяк В. Я., Федоров М. М. Стратегічні напрями розвитку аграрного сектору економіки України. Економіка АПК. 2016. № 6. С. 37–49.
25. Методичні положення зі статистики інноваційної діяльності / Державна служба статистики України. Київ, 2019. 34 с. URL: https://www.lv.ukrstat.gov.ua/ukr/themes/08/metod_3.pdf (дата звернення: 10.08.2019).
26. Нападовська Л.А. Менеджмент як фундамент забезпечення конкурентоспроможності підприємства: досвід Німеччини. Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки. 2012. №2. Т.1. С. 7-11.
27. Нордстрем К., Риддерстрам Йонас. Бізнес в стиле фанк навсегда: Капіталізм в удовольствие / пер. с англ. Кристофер Вагнер, стокгольмская школа економіки. Москва: Манн Иванов и Фербер, 2008. 328 с.
28. Основні економічні показники виробництва продукції сільського господарства у сільськогосподарських підприємствах за 2019 рік : статистичний бюлетень / відп. за вип. О. М. Прокопенко. Київ: Державна служба статистики України, 2020. 23 с.
29. Офіційний сайт Державного комітету статистики України. URL:<http://www.ukrstat.gov.ua/> дата звернення: 18.09.2021.
30. Паламарчук Д. М. Методологія оцінки показників інноваційного процесу. Формування ринкових відносин в Україні. 2011. №10 (125). С. 101-105.
31. Петренко В. С. Перспективні інноваційні програми, проекти та моделі розвитку аграрних підприємств з іноземними інвестиціями. Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу. 2018. № 1. С. 44-51.
32. Пілявоз Т.М. Методологічні підходи щодо оцінювання інноваційного розвитку підприємства. Ефективна економіка. [Електронний ресурс] Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1085>.
33. Полегенька М.А. Етимологія терміну «інновації» як економічної категорії. Агросвіт. 2016. № 21. С. 57-61.

34. Радченко О.П., Карадобри Т.В. Стан і перспективи інноваційного розвитку в аграрному секторі економіки України. Економіка та управління національним господарством. Випуск 47-1.2019. С. 79-82.
35. Сіренко Н. М. Управління стратегією інноваційного розвитку аграрного сектора економіки України: монографія. Миколаїв: Дизайн та поліграфія, 2010. 416 с.
36. Сіренко Н.М. Концептуальні засади інноваційного розвитку аграрного сектору економіки України. Маркетинг і менеджмент інновацій, 2012, № 1: Режим доступу: <http://mmi.fem.sumdu.edu.ua/>
37. Соколюк С. Ю. Організаційно-економічні аспекти державного регулювання та підтримки інноваційного розвитку підприємств аграрного сектору. Вчені записки Таврійського національного університету імені В. І. Вернадського. Серія: Економіка і управління. 2018. Т. 29(68), № 6. С. 88–92.
38. Статистичний збірник Сільське господарство Львівської області / за редакцією Г. М. Корисько Львів: Головне управління статистики у Львівській області, 2021. 183 с.
39. Танклевська Н. С., Кириченко Н. В. Активізація та ефективність впровадження інновацій аграрними підприємствами: монографія. Херсон: Грінь Д. С., 2015. 216 с.
40. Федулова Л. Інноваційний розвиток: еволюція поглядів та проблеми сучасного усвідомлення. Економічна теорія. 2013. № 2. С. 28–46.
41. Федулова Л. І. Концептуальні засади управління інноваційним розвитком підприємств. Маркетинг і менеджмент інновацій. 2014. №2. С 122-135.
42. Чухно І. Роль інновацій в забезпеченні соціально-економічного розвитку регіону. Інвестиції: практика та досвід. – 2015. – № 7. – С. 71–74.
43. Цилюрик Г.І. Інноваційна діяльність в умовах економічної конкуренції. Облік і фінанси АПК: освітній портал. 2021. С. 234-240.
44. Шквиря Н.О. Роль держави в інноваційному розвитку агропромислового виробництва. Таврійський державний агротехнологічний університет: Держава та регіони, 2007. № 6. С.1-8.

45. Шумпетер Й. Теория экономического развития (Исследование предпринимательской прибыли, капитала, кредита, процента и цикла конъюнктуры). М.: Издательство «Прогресс», 1982. 454 с.
46. Щуревич А.М. Інноваційні перспективи в розвитку аграрного сектору в Україні. Державне управління. Інвестиції: практика та досвід. № 10. 2018. С.101-105.
47. Язлюк Б.О., Питель С.В., Шумська А.В. Шляхи підвищення рівня інноваційного розвитку виробництва з врахуванням регіональної стратегії. Всеукраїнський науково-виробничий журнал. Сталий розвиток економіки. № 1[18]. 2013. С. 224-230.
48. Ogundari K., Bolarinwa O. D. Impact of agricultural innovation adoption: a meta-analysis. The Australian Journal of Agricultural and Resource Economics. 2015. Vol. 62, Issue 2. P. 217–236.

ДОДАТОК А

Таблиця 1. Види державної підтримки інноваційних процесів у різних країнах світу

Країна	Форма стимулювання
США	Пільгове оподаткування, інвестиційний податковий кредит, субсидії, пільгові амортизаційні відрахування, цільові асигнування з бюджету, видалення витрат на НДДКР, пов'язаних із торгівельною та виробничою діяльністю із суми оподаткованого доходу
Німеччина	Цільові безоплатні субсидії, дотації, оплата витрат на технічну експертизу, пільгові кредити, система страхування кредитів, податкові знижки і пільги, прискорена амортизація
Франція	Дотації, субсидії, довгострокові позики, податкові кредити, кредитні гарантії, пільгове оподаткування
Японія	Пільгові кредити, пільгове оподаткування, субсидії
Велика Британія	Пільгове оподаткування, субсидії, списання витрат на НДДКР на собівартість продукції (послуг, кредитні гарантії)
Канада	Позички, субсидії, технічна допомога, податковий кредит, пільги

Джерело: складено автором на основі даних [5, 11, 14, 20]

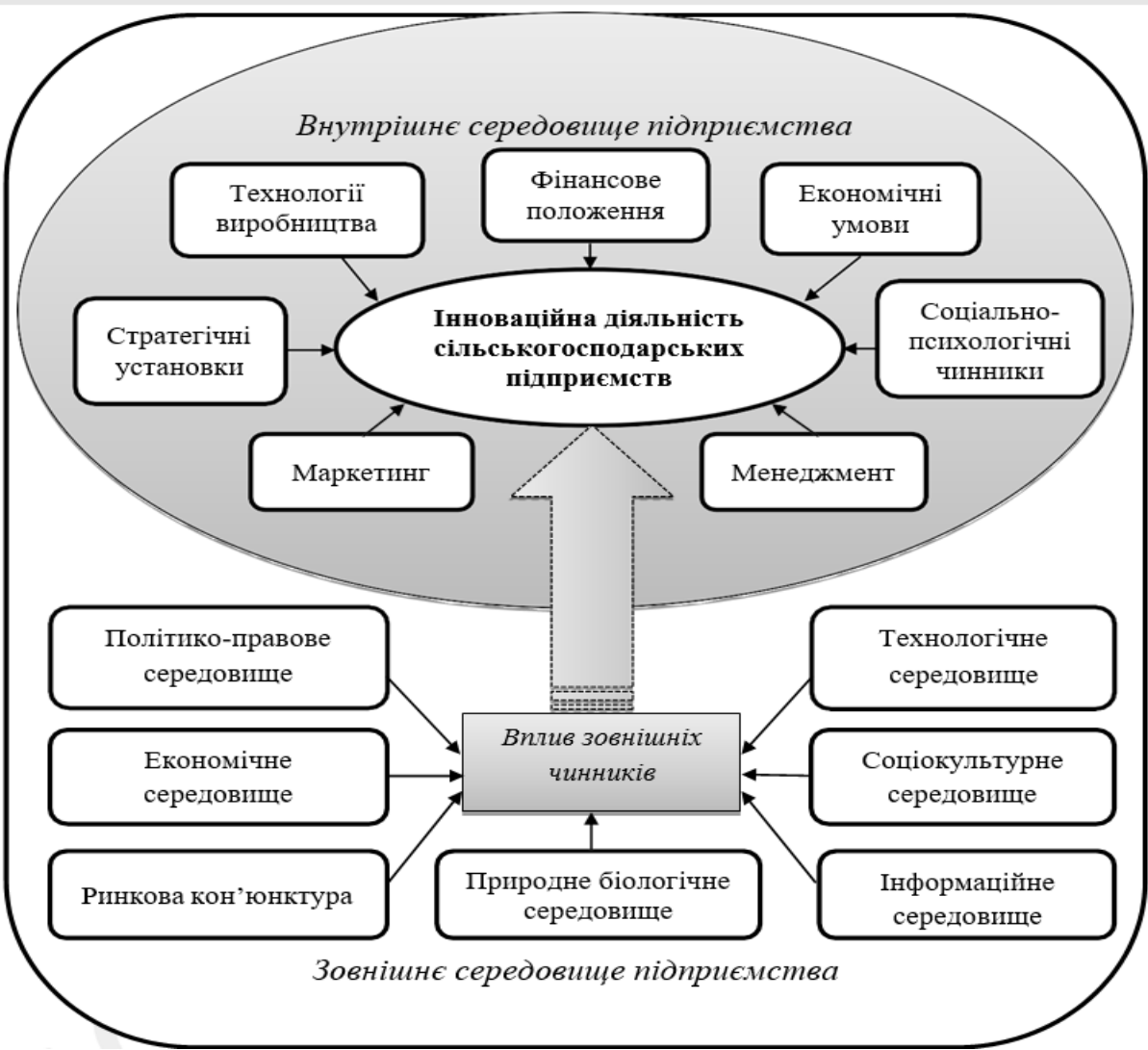

Рисунок 1. Інноваційна діяльність сільськогосподарських підприємств

ДОДАТОК В

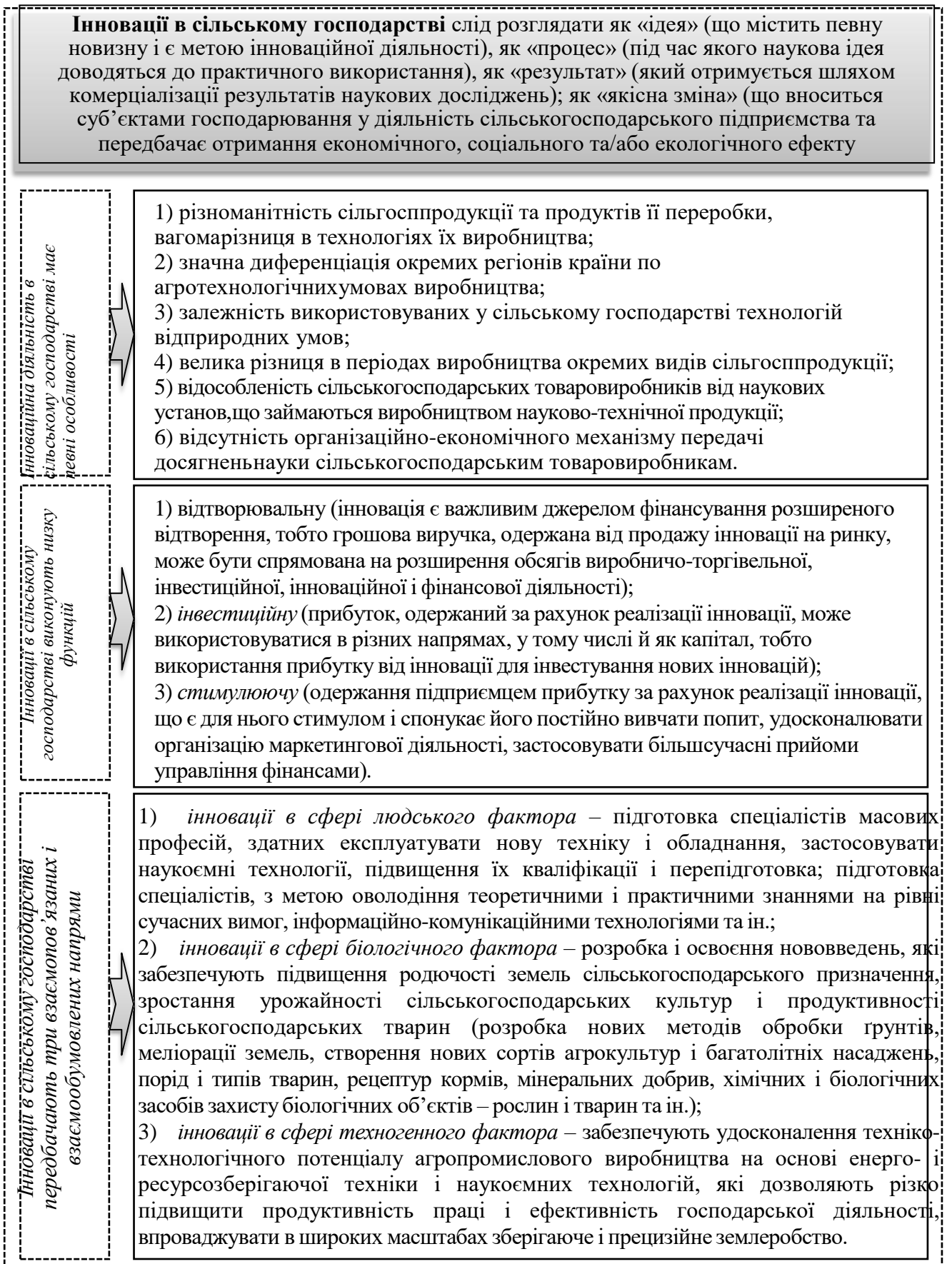

Рисунок 2. Класифікація інновацій у сільському господарстві

ДОДАТОК Г

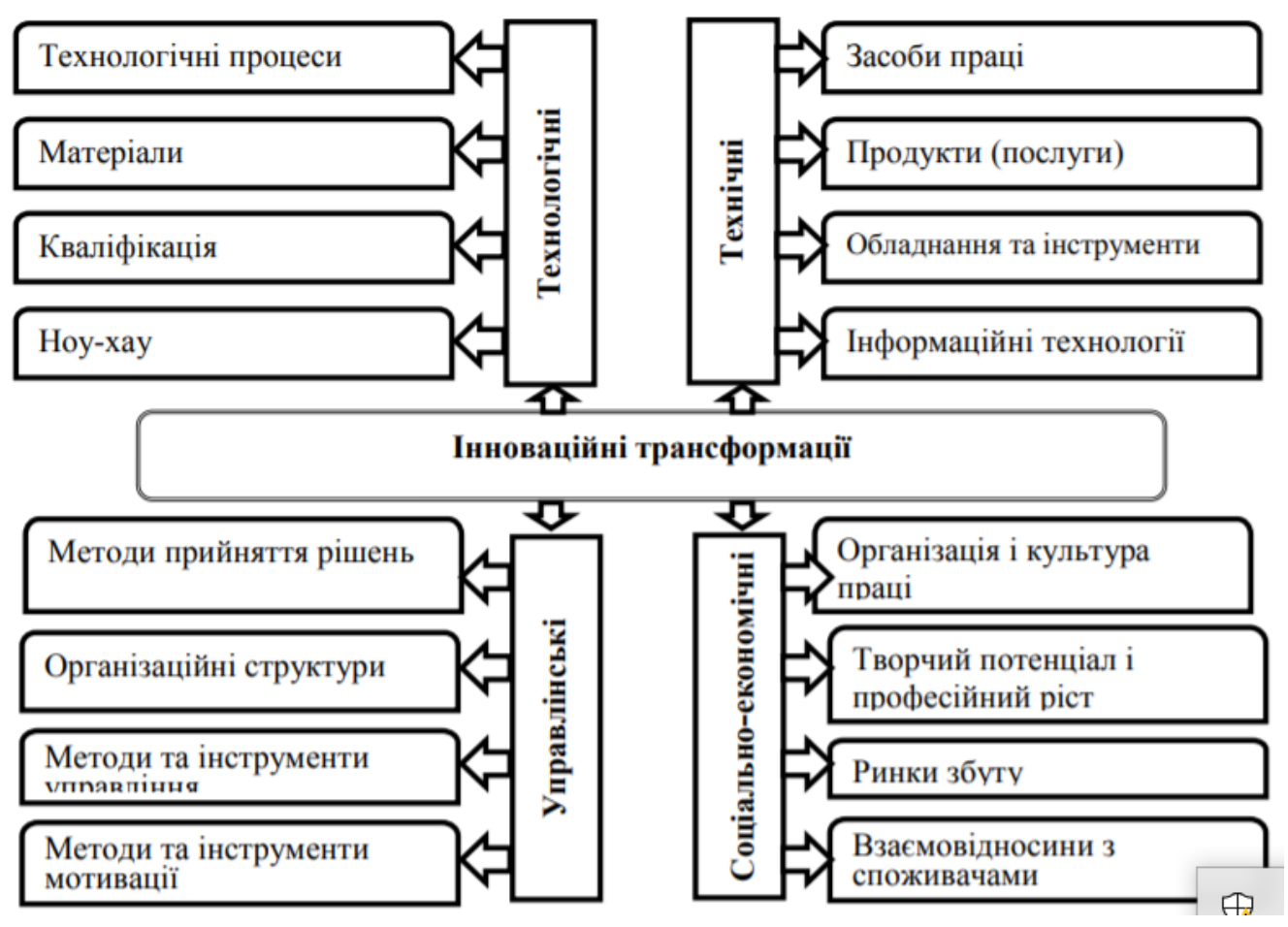

Рисунок 3. Інноваційні трансформації у сільському господарстві

ДОДАТОК Д

Таблиця 2. SWOT-аналіз рівня інноваційності сільськогосподарського виробництва

Внутрішні фактори	Сильні сторони	Слабкі сторони
	<ul style="list-style-type: none"> • вигідне розташування стосовно ринків збуту продукції та закупівлі матеріально-технічних ресурсів; • сприятливі природно-кліматичні умови виробництва; • високий потенціал родючості ґрунтів; • наявність висококваліфікованих кадрів; • високий рівень ресурсозабезпеченості; • великі масштаби виробництва; • досвід успішної реалізації інноваційних проектів 	<ul style="list-style-type: none"> • відсутність власних потужностей для переробки продукції; • недостатня поінформованість потенційних споживачів продукції про підприємство; • низький рівень диверсифікації виробництва; • недостатність досвіду роботи на зовнішніх ринках; • коротка кредитна історія; • відсутність досвіду залучення фінансових ресурсів на зовнішніх ринках; • неефективна система кредитного забезпечення; • відсутність ефективної системи управління ризикозахищеністю
Зовнішні	Можливості	Загрози
	<ul style="list-style-type: none"> • диверсифікація виробництва та освоєння нових ринків збуту рослинницької продукції; • використання нових прогресивних технологій та передової техніки сільськогосподарського виробництва; 	<ul style="list-style-type: none"> • відсутність стабільності економічної та політичної ситуації в країні і регіоні; • слабкий розвиток ринкової регіональної інфраструктури продовольчих ринків;
Зовнішні фактори	Можливості	Загрози
	<ul style="list-style-type: none"> • використання науково-інноваційного потенціалу аграрної науки для модернізації матеріально-технічної бази; • розширення бази інвестиційного забезпечення інноваційної діяльності за рахунок пільгового кредитування; • залучення коштів інституціональних інвесторів за рахунок емісії цінних паперів; • розширення обсягів виробництва через упровадження технології перспективних продуктів переробки сільськогосподарської сировини (біоетанол, біогаз) 	<ul style="list-style-type: none"> • високий рівень конкуренції з боку вітчизняних і зарубіжних виробників сільськогосподарської продукції; • зростання цінового диспаритету; • погіршення умов доступу до зовнішніх джерел матеріально-технічних та фінансових ресурсів; • низький рівень правової та антимонопольної захищеності сільськогосподарських підприємств порівняно із зарубіжними країнами; • низький рівень соціальних умов життя в сільській місцевості; • погіршення екологічної ситуації у землеробстві та у системі відновлення родючості ґрунту; • відсутність міжнародних сертифікатів відповідності якості сільськогосподарської продукції міжнародним стандартам.

Рис. 4. Послідовність здійснення інноваційної діяльності на сільськогосподарських підприємствах з використанням інформаційного забезпечення.